

Politieke lijn Groep Omtzigt

als startpunt voor de politieke partij

Nieuw Sociaal Contract

Datum: 19 augustus 2023

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Voorwoord van Pieter Omtzigt	4
Inleiding	5
Een nieuwe maatschappelijke ordening	6
<i>Een langetermijnperspectief.....</i>	<i>6</i>
<i>De crises versterken elkaar.....</i>	<i>7</i>
<i>Het ontvlechten van de problemen .....</i>	<i>8</i>
1. Openbaar bestuur en democratie	9
<i>Constitutionele toetsing.....</i>	<i>10</i>
<i>Nieuw kiesstelsel.....</i>	<i>10</i>
<i>Het serieus nemen van kerntaken in de Grondwet.....</i>	<i>10</i>
<i>Rechtsbescherming op orde brengen .....</i>	<i>10</i>
<i>Verbetering van de wetgeving door meer systematische, artikelsgewijze behandeling van wetgeving door de Tweede Kamer.....</i>	<i>11</i>
<i>Hervormen van de ambtelijke dienst.....</i>	<i>11</i>
<i>Onafhankelijk toezicht.....</i>	<i>12</i>
<i>Een levendig en onafhankelijk maatschappelijk middenveld met gewortelde maatschappelijke organisaties.....</i>	<i>12</i>
<i>Minder besluitvorming op basis van niet openbare modellen en meer denktanks .....</i>	<i>12</i>
<i>Informatievoorziening aan de Kamer en archivering.....</i>	<i>13</i>
<i>Bescherming van de individuele burger: klokkenluiders.....</i>	<i>13</i>
2. Bestaanszekerheid en sociale zekerheid.....	15
<i>Gezinnen onder het bijsstandsniveau.....</i>	<i>15</i>
<i>Statistieken en werkelijkheid.....</i>	<i>15</i>
<i>De gevolgen van de onzekerheid.....</i>	<i>16</i>
<i>Hardvochtig.....</i>	<i>16</i>
<i>Lezing.....</i>	<i>17</i>
3. Economie, uitgaven en belastingen	18
<i>Belastingheffing: draagkracht en geen prikkel.....</i>	<i>18</i>
<i>Belastingheffing: eenvoud en zachtere prikkels.....</i>	<i>19</i>

<i>Belastingheffing: weg met de uitzonderingen</i>	19
<i>Belastingheffingen: uitzonderingen en vrijstellingen voor de sterken</i>	20
<i>Belastingheffing: weg met het doorstroomparadijs</i>	21
<i>De economische ordening</i>	21
4. Europa en buitenland	24
<i>Een betere Unie, een zelfbewust Nederland</i>	24
<i>Geen parallel rechtssysteem</i>	25
<i>Mensenrechten</i>	25
<i>ISIS en genocide</i>	26
5. Migratie	28
<i>Studiemigratie</i>	28
<i>Arbeidsmigratie</i>	28
<i>Asielmigratie</i>	29
6. Zorg, corona en jeugdzorg	30
<i>Corona</i>	30
<i>Sociaaleconomische gezondheidsverschillen</i>	30
<i>Jeugdzorg en kindbescherming</i>	31
Nawoord van Pieter Omtzigt	32
Bijlagen	33
<i>Bijlage 1: De belangrijkste inhoudelijke lezingen van Pieter Omtzigt de afgelopen drie jaar:</i>	33
<i>Bijlage 2: Overzicht met initiatiefnota's van de afgelopen twee jaar</i>	36
<i>Bijlage 3: Raad van Europa</i>	38

Voorwoord van Pieter Omtzigt

In de afgelopen jaren heb ik de regering gecontroleerd en onrecht aan de kaak gesteld in de Tweede Kamer. Het was mijn taak om niet alleen te zeggen wat er niet goed gaat, maar ook om met betere voorstellen in de vorm van concrete, uitgewerkte plannen te komen. Een deel van die voorstellen vormen deze uitgewerkte, samenhangende visie op goed bestuur, bestaanszekerheid en andere onderwerpen.

Deze visie wil ik de komende maanden en jaren verder uitwerken en vooral implementeren met een nieuwe partij in de Kamer. Een grote groep mensen heeft de afgelopen twee jaar gewerkt aan deze plannen en recentelijk ook aan het opzetten van een partij.

In dit document heeft mijn team een overzicht gemaakt van de voorstellen die ik in de afgelopen jaren heb gedaan. Het staat vol met verwijzingen naar de vijf uitgebreide initiatiefnota's die ik de afgelopen twee jaar heb ingediend, ingediende voorstellen tot wetswijziging, mijn rapporten in de Raad van Europa, spreekbeurten en natuurlijk mijn boek *Een nieuw sociaal contract*.

Uiteraard is het maar een deel van al het werk dat is gedaan en nog moet worden uitgevoerd. In de nieuwe politieke partij 'Nieuw Sociaal Contract' gaan we deze voorstellen omzetten in een verkiezingsprogramma, ook over onderwerpen die hier nog niet aan bod komen.

Graag wil ik samen met jou werken aan goed bestuur, aan bestaanszekerheid in een nieuwe beweging in Nederland. Als je je op hoofdlijnen kunt vinden in deze ideeën, hoop ik dat je mee wilt bouwen aan deze beweging. Dat kan als vrijwilliger, als lid, of als kandidaat bij verkiezingen. Om op de hoogte te blijven, kun je je op mijn nieuwsbrief abonneren.

Deze ideeën vragen niet alleen wat van de politiek in Den Haag, maar ze vragen om een bijdrage van eenieder in Nederland. Alleen als samenleving en politiek samen optrekken, kunnen we zorgen voor huizen, voor bestaanszekerheid en voor volwassen, eerlijk en open bestuur.

Op 22 november kunnen we een eerste stap zetten.

Een hartelijke groet,

Pieter Omtzigt

Enschede, 16 augustus 2023

Inleiding

Na jarenlang visieloos, neoliberal beleid kraken vele vitale en essentiële sectoren van de Nederlandse samenleving in hun voegen. Van de belastingdienst tot de jeugdzorg, van de zorg tot het onderwijs, van de volkshuisvesting tot politie en justitie; overal zijn stelsels verzwakt, die voornamelijk nog overeind gehouden worden door betrokken professionals.

Aan de oppervlakte lijkt de macro-economische positie van Nederland op orde: zo is de werkloosheid relatief laag en de arbeidsparticipatie hoog. Vlak daaronder zitten echt wel een paar serieuze problemen: de hoge inflatie, hoger dan in andere Eurolanden, holt de koopkracht en de concurrentiepositie uit. Het overheidstekort zit de komende jaren zonder verdere tegenslagen op 3%, waardoor de nieuwe regering geen enkele bewegingsruimte heeft.

De officiële armoedestatistieken laten de afgelopen decennia geen grote stijgingen zien. Toch hebben de voedselbanken de afgelopen jaren fors meer mensen geholpen. Het recente [rapport](#) over het sociaal minimum laat zien dat het sociaal minimum ontoereikend is voor gezinnen met kinderen. Tienduizend gezinnen zitten nog onder dat sociaal minimum, inclusief mensen die deels werken, deels arbeidsongeschikt zijn. De regels zijn zo ingewikkeld dat de regering er al jaren niet in slaagt om die mensen te bereiken, ondanks rechterlijke uitspraken. Een basisvoorwaarde, die in de Grondwet staat, bestaanszekerheid, is op geen enkele manier gegarandeerd.

In deze omstandigheden is het verleidelijk om jezelf op elke crisis individueel te storten en haar proberen op te lossen. Die oplossing gaat echter niet slagen omdat er twee noodzakelijke voorwaarden ontbreken: goed bestuur en een gezonde bestuurscultuur aan de ene kant en aan de andere kant een visie op hoe Nederland er over ongeveer 25 jaar uit zou kunnen zien.

Nederland is namelijk wel begonnen met grote plannen, transities en ambities voor bijvoorbeeld woningbouw (1 miljoen nieuwe huizen), landbouw en vooral veeteelt en energie, maar zonder te weten welke gevolgen die plannen, transities en ambities ruimtelijk en economisch gaan hebben. Het gevolg is dat bepaalde publieke voorzieningen (stroom, water) al snel vastlopen, om over wat ingewikkeldere netwerken maar te zwijgen.

Ook zwijgen we over hoe onze samenwerking in Europa vorm moet krijgen, terwijl er, na de Brexit, met de Russische inval in Oekraïne en met de enorme interventie van de ECB en de hoge inflatie in Europa, toch echt alle aanleiding voor is.

Je kunt naar Den Haag of Brussel kijken en hopen dat alle oplossingen daar vandaan zullen komen na de verkiezingen in november. De werkelijkheid is dat onze samenleving altijd en eerst opgebouwd is door gewone mensen die gewone en buitengewone dingen deden voor het land. Van het aanleggen van dijken tot het bouwen van scholen, ziekenhuizen of huizen: alles begon bij groepen betrokken burgers die samen publieke voorzieningen hebben opgebouwd. Ook nu zal er een taak bij ieder van ons liggen om ons mooie land stap voor stap te herstellen. We hebben nieuwe maatschappelijke initiatieven nodig om de noden van nu op te lossen. We hebben nieuwe woningbouwverenigingen nodig, nieuwe volkshuisvesting en nieuwe manieren van zorg. Dat kan de overheid niet alleen en er ligt voor elk van ons een taak.

Een nieuwe maatschappelijke ordening

Een overheid moet durven ordenen en durven om de leiding te nemen in het land. Het is de kerntaak om, na een publiek debat, besluiten te nemen over die ordening. In plaats van een publiek debat over publieke orderingsvraagstukken, zijn publieke besluiten op dit moment gedelegeerd aan private partijen met maatschappelijke akkoorden: een energieakkoord, een klimaatakkoord, een preventieakkoord zijn hiervan voorbeelden. Ook het landbouwakkoord, dat er niet kwam, zou op deze manier tot stand komen.

Deze akkoorden verbloemen het feit dat er vanuit de politiek geen debat gevoerd is over de inrichting van ons land: hoe vinden we dat ons land er fysiek uit moet zien? Hoe willen we ons land digitaal inrichten? En hoe garanderen we voedselzekerheid en energiezekerheid voor onze bevolking?

De economische ordening wordt steeds meer vormgegeven doordat machtige partijen kunnen onderhandelen over hun belastingen. De vraag of de uitkomst ook eerlijk is naar de burgers van Nederland verdwijnt naar de achtergrond. Kapitaal en werknemers, die zich gemakkelijk internationaal kunnen verplaatsen, slagen erin om aanmerkelijk lagere belastingen te betalen dan niet-mobiel kapitaal en lokale werknemers. Het gevolg is dat onze belastingwetgeving vol gaten zit voor doorsluitvennootschappen, voor expats en ondernemingen die op papier geen winst maken in Nederland.

De huidige ordening is geen natuurwet. Daarom kiezen we bewust voor een ordening waarin maatschappelijke verbanden (kleine ondernemingen, familiebedrijven, gezinnen, verenigingen) centraal staan. Een ordening waarin het bezit niet in handen komt van een aantal mega-ondernemingen waarvan je de diensten afneemt, maar waarin kennis, bezit en invloed gedecentraliseerd en een stuk eerlijker verdeeld zijn dan nu.

Een langetermijnperspectief

Toen in Groningen een enorme gasvoorraad ontdekt werd, is een complex Groninger Gasgebouw opgezet tussen de staat en oliemaatschappijen, dat vooral gekenmerkt werd door gebrek aan transparantie en winstmaximalisatie. Twee belangrijke publieke doelen, energiezekerheid voor Nederland en de veiligheid van de bewoners werden niet geborgd. De gevolgen zijn bekend: de veiligheid en daarmee de bestaanszekerheid van de bewoners van het winningsgebied is lang ernstig verwaarloosd. Tot voor kort wonnen we wel gas in Groningen, maar dat was via langetermijncontracten, waarvan de prijs geheim is, verkocht aan afnemers in België en Duitsland. Nederlandse energiemaatschappijen kochten peperduur gas in op de dagmarkt en Nederlandse consumenten betaalden de hoogste prijs. De overheid moest met miljarden bijspringen om de energierekening te compenseren.

Als land hadden we de gasreserves dus niet eens gebruikt om eerst te verzekeren dat ons eigen leveringszekerheid gegarandeerd was.

Nu we hoe dan ook een energietransitie doormaken, is het van belang de zekerheid op de lange termijn wel te verankeren. Daarbij moet ook tijdens de transitie die zekerheid veel beter geborgd worden: op dit moment kun je namelijk op veel plekken al geen nieuwe elektriciteitsaansluiting krijgen.

De huidige grote verbouwingen vragen simpelweg meer planning op rijksniveau en soms zelfs samen met buurlanden of in EU-verband. De vraag over energiezekerheid, betaalbare energie en voedselzekerheid, in tijden dat we niet overal vandaan kunnen importeren en de betaalbaarheid van voedsel onder druk staat, moet duidelijk beantwoord worden. Hetzelfde geldt voor dierenwelzijn en wat we daarin acceptabel vinden de komende decennia. Dat vraagt om een publiek antwoord en publieke kaders voordat je de veeteeltsector totaal op zijn kop zet. Bovendien vereist ook het bouwen van grote aantallen woningen een keuze voor de lange termijn, zoals we eerder zagen.

De crises versterken elkaar

Nu we lange tijd verkeerde keuzes gemaakt hebben en het land slecht bestuurd is, zullen we stap voor stap moeten veranderen. Dat begint bij beter bestuur. Veel van de problemen waren jaren bekend, maar klokkenluiders kwamen er niet door, de ombudsman schreef tevergeefs rapporten en de Kamer kreeg niet de juiste informatie. Fouten waren bekend, aankomende problemen waren bekend, maar niemand nam voldoende initiatief om tot oplossingen te komen. Goed bestuur is een noodzakelijke voorwaarde voor goed beleid.

De overheid stuurde niet op idealen, maar met modellen en spreadsheets, zonder visie waar de samenleving naartoe moet. Dat leidde tot snelle bezuinigingen op korte termijn, bijvoorbeeld in het leger en de capaciteit om asielzoekers op te vangen, die verschrikkelijk kostbaar bleek toen de nood aan de man kwam.

Als de mechanismes van de overheid beter gaan functioneren, als er heldere keuzes gemaakt worden voor de middellange termijn en macht en tegenmacht meer in balans komen, dan blijven we nog steeds fouten maken. Maar we volharden niet vele jaren in de fouten: we zijn in staat om ervan te leren.

De problemen worden steeds nijpender en er komen steeds meer manieren waarop de crises elkaar raken en versterken. Door slecht beleid, zoals de verhuurdersheffing (de enige belasting ter wereld, die enkel geldt voor betaalbare huurwoningen), zijn we in een diepe wooncrisis terecht gekomen. De veel groter dan verwachte migratie verergert die problemen nog verder in de volkshuisvesting, waar jongeren geen huurwoning kunnen krijgen vanwege de wachtlijsten en geen koopwoning vanwege de torenhoge prijzen. De tekorten zijn zodanig opgelopen dat normale levenskeuzes zoals samenwonen en het starten van een gezin belemmerd worden.

De regering zag het wel en wilde een aantal stappen zetten op migratiegebied. Met meer dan 400.000 migranten (onder wie ongeveer 90.000 Oekraïners) was dat ook nodig: er was ook overeenstemming op een aantal maatregelen om arbeidsmigratie, studiemigratie en asielmigratie in te perken. Toen men er op een specifieke maatregel over gezinshereniging niet uitkwam, viel het kabinet. Dat was op zich begrijpelijk gezien de vele spanningen in het kabinet zelf. Het was echter onverantwoord dat de regering geen van de maatregelen waarover wel overeenstemming was tussen de vier partijen, aan het parlement voorlegde om in te voeren. Daarmee is niet een deel van het vraagstuk vooruitgeschoven, maar het hele vraagstuk. Bestuurlijk is dat onverantwoord en het leidt tot nog meer problemen in de asielketen en volkshuisvesting.

Het ontvlechten van de problemen

Om deze crises het hoofd te bieden beginnen we met openbaar bestuur: het toeslagenschandaal en het gasschandaal hebben diepere problemen aan de oppervlakte gebracht. Als daarvoor fundamentele oplossingen zijn, dan wordt het minder ingewikkeld om te starten met het oplossen van de andere problemen.

Daar passen twee kanttekeningen bij: er zijn geen oplossingen die perfect werken en geen nadelen hebben. Daar kunnen we als volwassenen over spreken in de politiek. En de schatkist is zo goed als leeg door een aantal mega-uitgaven de laatste jaren, zodat er weinig ruimte is voor grootse plannen of grootschalige belastingverlaging. Het zal een stuk gericht moeten gebeuren.

1. Openbaar bestuur en democratie

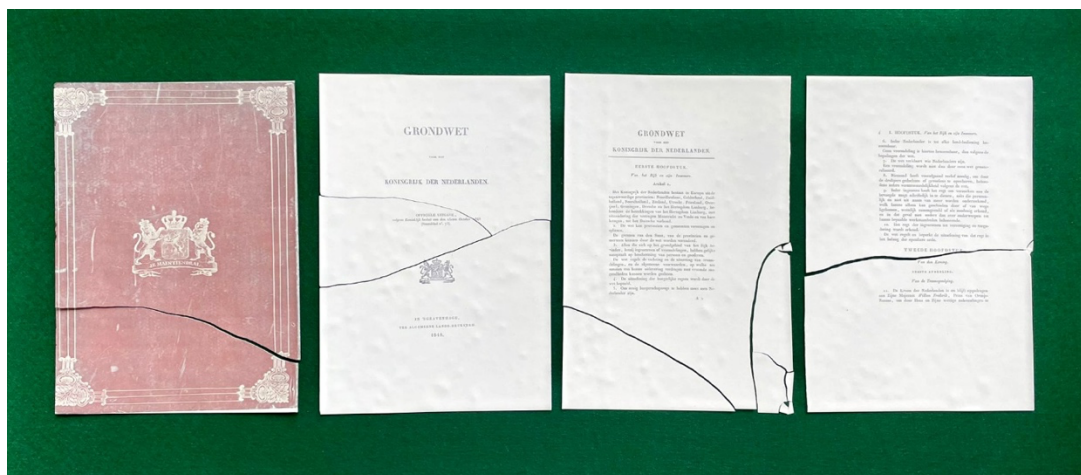
Wanneer de besluitvormingsstructuur niet klopt, volgen er bijna altijd slechte besluiten, wordt beleid slecht gecontroleerd en worden burgers vermalen. Na jaren verwaarlozing heeft ons bestuurlijk stelsel een grote renovatie nodig en dit vraagt om een lange adem. Jarelang hebben we nagelaten ons bestuurlijk stelsel te onderhouden en het rechtsstatelijk besef is verzwakt. In het boek *Een nieuw sociaal contract* staan tien voorstellen voor herstel. Die voorstellen zijn gebaseerd op de ervaringen in het toeslagenschandaal.

Deze tien voorstellen zijn de afgelopen twee jaar uitgewerkt en een aantal voorstellen zijn ingebracht in de Tweede Kamer. Soms met een beetje succes. En soms zonder succes. Een aantal voorstellen is uitgewerkt in initiatiefnota's met kant en klare wetsteksten zodat ze klaarliggen om ingevoerd te worden.

De tien voorstellen uit het boek 'een nieuw sociaal contract'

1. Het schrappen van het verbod op toetsen van wetten aan de Grondwet;
2. Een nieuw kiesstelsel met provinciale kieskringen om de band tussen kiezers en gekozenen te versterken;
3. Het serieus nemen van de opdracht en kerntaken in de Grondwet;
4. Rechtsbescherming op orde brengen;
5. Verbetering van de wetgeving door meer systematische, artikelsgewijze behandeling van wetgeving door de Tweede Kamer;
6. Hervormen van de ambtelijke dienst;
7. Onafhankelijk toezicht op naleving van wet- en regelgeving en beleid;
8. Een levendig en onafhankelijk maatschappelijk middenveld met gewortelde maatschappelijke organisaties;
9. Minder besluitvorming op basis van niet openbare modellen en meer denktanks;
10. Archieven op orde brengen.

Als deze tien voorstellen niet uitgevoerd worden, dan zal er ergens anders een toeslagenschandaal of een gasschandaal plaatsvinden. Daarom lopen we ze een voor een langs, in de wetenschap dat het niet voldoende zal zijn. Want zaken als het doorgeschoten inzetten van consultants, zullen ook aangepakt moeten worden.

© Esther Kokmeijer

Constitutionele toetsing

We zijn het enige land in Europa met een grondwettelijk verbod op toetsen van wetten aan de Grondwet. Door het toetsingsverbod is het risico groot dat rechtsbescherming van burgers tekortschiet en raakt het belang van de Grondwet op de achtergrond. In Nederland worden grondrechten wel beschermd via internationale verdragen zoals het EVRM, maar niet via de eigen Grondwet.

In deze [initiatiefnota](#) van de groep-Omtzigt staat beschreven waarom de toetsing belangrijk is en hoe die vormgegeven kan worden in Nederland: een grondwettelijk hof, toetsing aan de klassieke grondrechten, maar ook toetsing van de institutioneel-organisatorische bepalingen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het recht op informatie van Kamerleden.

De demissionaire regering was van plan een wetsvoorstel tot grondwetswijziging in te dienen, maar was daarvoor de val nog niet in geslaagd. Een nieuwe regering zal dit dus opnieuw moeten oppakken en dan is het goed dat de voorstellen klaarliggen.

Nieuw kiesstelsel

Nederland is samen met Slowakije het enige land dat alleen landelijke lijsten heeft bij de verkiezing van het parlement. Dat leidt tot een zwakke band tussen kiezer en gekozene. Een kiesstelsel waarbij een district maar één afgevaardigde kiest zoals in het Verenigd Koninkrijk of Frankrijk, betekent dat minderheden nauwelijks of niet vertegenwoordigd worden.

Daarom verschijnt er binnenkort een bundel goed bestuur van de beweging, waarin het voorstel om een kiesstelsel in te voeren zoals in Zweden wordt uitgewerkt. Dat betekent ongeveer 4 tot 15 Kamerleden die per provincie gekozen worden in een district. Dan worden er nog ongeveer 25 Kamerzetels verdeeld over partijen die het in veel provincies net niet redden, zodat het stelsel uiteindelijk toch leidt tot evenredige vertegenwoordiging.

In zo'n stelsel zullen regionale parlementariërs minder strak aangestuurd worden door hun partijleiding. De ondervertegenwoordiging van regio's buiten de Randstad zal verdwijnen. En als een regio, zoals Groningen, niet gehoord wordt, zullen juist de parlementariërs van de regeringspartijen uit die provincie wel aan de bel trekken om bijvoorbeeld de gaswinning te verlagen.

Het serieus nemen van kerntaken in de Grondwet

De tekst van de Grondwet hangt niet eens in de Tweede Kamer. Het [initiatief](#) van de groep-Omtzigt om daarin verandering te brengen is geslaagd, zodat er een kunstwerk komt met de grondrechten later dit jaar bij de viering van 175 jaar Grondwet. Het serieus nemen van de Grondwet betekent ook dat de Kamer zelf wetten vooraf toetst aan de Grondwet. Dat kan bijvoorbeeld in een nieuw op te richten algemene commissie voor grondrechten en constitutionele toetsing. Veel andere parlementen kennen een gelijksoortig orgaan.

Rechtsbescherming op orde brengen

De parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag concludeerde dat de bestuursrechtspraak zijn belangrijke functie van (rechts)bescherming van individuele burgers veronachtzaamd heeft. Dat is een spijkerharde conclusie.

In de trias politica is er een scheiding tussen rechterlijke en uitvoerende macht. Het rechtstreeks interveniëren in rechtspraak past daar totaal niet in. Toch gebeurt dat bij een aantal zaken. In de Raad van Europa heeft de monitoring commissie, waarvan Pieter lid is, besloten om de gezaghebbende Venetië commissie om een advies te vragen over de wet op de rechterlijke organisatie. Die wordt nu dus extern doorgelicht en het resultaat zal later dit jaar bekend zijn. De rechters hebben ook zelfreflectie gepleegd, wat zeer positief is. De uitspraken tegen mensen staan echter nog steeds vast.

In het bestuursrecht werkt de regering nu, na een [motie-Omtzigt](#), aan een voorstel waarbij de burger fouten mag herstellen in een procedure. Nu mag alleen de overheid dat in het bestuursrecht en dat is natuurlijk niet eerlijk.

Verbetering van de wetgeving door meer systematische, artikelsgewijze behandeling van wetgeving door de Tweede Kamer

De kerntaak van de Kamer is de regering controleren, zoals de uitgaven en het goed behandelen van wetten. Dat laatste is moeilijk in de Tweede Kamer, omdat gedetailleerde wetsbehandelingen en controle op uitgaven niet bepaald media-aandacht trekken. Toch is het gelukt om samen met Harry van der Molen (CDA) ervoor te zorgen dat de commissie voor de rijksuitgaven, de commissie die de kwesties omtrent de rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid van de inning en besteding van collectieve middelen behandelt, weer is [heropgericht](#). En ook heeft Pieter samen met Harry van der Molen het schrappen van de mogelijkheid tot artikelsgewijze behandeling van een wet [geblokkeerd](#). Al tientallen jaren was er geen gebruik meer gemaakt van de mogelijkheid in de Tweede Kamer. Niet alleen is het schrappen tegengehouden, maar de pensioenwet is ook weer artikel voor artikel behandeld. Dat is een klein begin om terug te keren naar zorgvuldige wetsbehandeling in de commissie: een onduidelijkheid of fout in een enkel wetsartikel kan namelijk grote gevolgen hebben voor een individuele burger. Dat heeft meestal geen politieke bedoeling, maar zorgvuldige wetsbehandeling is simpelweg een kerntaak van het parlement die lang verwaarloosd is.

Hervormen van de ambtelijke dienst

Door verscheidene incidenten is de roep om een nieuwe bestuurscultuur de afgelopen jaren steeds luider geworden. Om het vertrouwen in de rechtsstaat en de democratie te borgen moet de integriteit van bewindspersonen en topambtenaren boven elke twijfel verheven zijn. De Nederlandse bestuurscultuur is ondoorzichtig en in zichzelf gekeerd en daarmee kwetsbaar voor (verborgen) corruptie, belangenverstrengeling en integriteitsproblemen. Aan de hand van de aanbevelingen van GRECO (een onderdeel van de Raad van Europa), die Nederland tot nu toe niet heeft opgevolgd, doet Pieter in samenwerking met Laurens Dassen (Volt) verschillende aanbevelingen. Lees hiervoor de initiatiefnota [Integriteit bewindspersonen](#).

Daarnaast zien we dat er binnen de bestuurlijke top van ons land (schijn van) belangenverstrengeling kan ontstaan via draaideurconstructies van leiding en management, met als gevolg een inkapseling van belangen en druk op 'rolvastheid'. Mensen rouleren frequent tussen departementen, toezichthouders en bedrijven

Gegeven de relatief gesloten netwerken in het openbaar bestuur en sectoren, waarbij sleutelpersonen elkaar regelmatig tegenkomen, bestaat voortdurend het risico dat een netwerkbelang gediend wordt in plaats van het publieke belang. Dit staat haaks op de kernwaarden van democratie, zoals openheid, transparantie en toegankelijkheid. Transparantie in de benoemingsprocedure van de leiding en management van toezichthouders is een belangrijke stap om onafhankelijkheid van deze netwerken te borgen.

De Algemene Bestuursdienst, waarbinnen topambtenaren zeer regelmatig rouleren en waar een grote nadruk ligt om management en minder op inhoudelijke kennis, dient verkleind te worden en de focus moet weer veel meer liggen op vakinhoudelijke kennis

Onafhankelijk toezicht

Rijksinspecties zijn van groot belang voor de Nederlandse rechtsstaat. Hun onafhankelijke kennis en expertise bevordert de kwaliteit en veiligheid van processen, producten en diensten met de burger als begunstigde. Recente misstanden, zoals de aardgaswinning in Groningen, laten helaas zien dat de onafhankelijkheid van toezicht niet vanzelfsprekend is. De toezichthouder, het Staatstoezicht op de Mijnen, waarschuwde wel maar had vanwege een afhankelijkheidsrelatie met het ministerie niet de middelen en bevoegdheden om door te pakken. De maatschappelijke urgentie is dan ook groot om de onafhankelijkheid van toezichthouders te versterken. De voorstellen betreffen onder meer het beperken van bevoegdheden van bewindspersonen ten aanzien van rijksinspecties, het versterken van de onafhankelijkheid van de leiding van rijksinspecties, vestigen van budgetrecht, voorkomen van oneigenlijke beïnvloeding en het verstevigen van de politiek-maatschappelijke informatiefunctie. Je kunt meer over de recente casussen en voorstellen lezen in de initiatiefnota [Onafhankelijk toezicht door Rijksinspecties](#).

Een levendig en onafhankelijk maatschappelijk middenveld met gewortelde maatschappelijke organisaties

Een levendig maatschappelijk middenveld is een opdracht aan ieder van ons: scholen, ziekenhuizen, woningbouwverenigingen (nu omgevormd zijn in veel minder democratische corporaties), sportverenigingen en voedselbanken: allemaal zijn ze opgericht door groepen burgers, die de noden van hun plaatsgenoten onderkennen. Die noden zijn nu niet minder geworden. De overheid moet vooral de ruimte laten voor de samenleving om maatschappelijke noden te herkennen en op te lossen.

Sommigen verwarren lobbyclubs en loterijen, die vaak een staatsmonopolie krijgen met gewortelde maatschappelijke organisaties. Dat zijn ze juist niet en de burger heeft over die geldstromen helemaal niets te zeggen. De besteding van de opbrengsten van loterijen en lobbyclubs moeten dus juist veel strakker gereguleerd worden.

Minder besluitvorming op basis van niet openbare modellen en meer denktanks

Wanneer we ons te veel laten leiden door modellen, dreigen we het zicht op de uitwerking van beleid en regels in de praktijk te verliezen. Aannames achter modellen op basis waarvan besluiten worden genomen en beleid wordt gemaakt, moeten transparant zijn. Modellen zijn geen vervanging van praktijkkennis over hoe wetten en belastingen uitwerken. Ze zijn vaak gewoon een nuttige aanvulling, maar de modeluitkomsten worden de beleidsdoelen, niet de uitkomsten in de echte wereld.

De visie van Pieter op gebruik van modellen door bijvoorbeeld planbureaus kun je lezen via de volgende link: [Modellen regeren Den Haag](#) en een tweede lezing in november 2022: [PBL Lezing Misbruik van Modellen](#).

Het aantal communicatiemedewerkers van ministeries is explosief gegroeid van 633 in 2017 tot 936 in 2023. Een enkele minister heeft 19 voorlichters op dit moment en dat toont aan dat alles om de beeldvorming draait. Ter vergelijking: er werken minder dan 600 ambtenaren bij de Tweede Kamer. Nederland heeft veel

te veel communicatiemedewerkers en geen publieke denktanks voor volkshuisvesting of op het gebied van belastingen en sociale zekerheid.

Pieter heeft dan ook bij de begrotingsbehandeling 10 amendementen op alle begrotingen ingediend die zouden leiden tot minder voorlichters en twee denktanks (zoals amendement Omtzigt [35925-IX-7](#)). Ze werden helaas verworpen.

Informatievoorziening aan de Kamer en archivering

Bij parlementaire enquêtes blijkt steeds weer dat de Kamer onjuist, ontijdig en onvolledig is geïnformeerd en de archivering bij de Rijksoverheid niet op orde is. Het onrechtmatig vernietigen van duizenden dossiers, zoals gebeurde bij de Belastingdienst, of het kwijtraken van essentiële stukken, moet gevolgen hebben voor degenen die het kwijtmaken. Geen archief staat gelijk aan geen actieve herinnering hebben en dat betekent rechteloosheid en willekeur voor de burger. De interpretatie die wordt gegeven aan de toepassing van artikel 68 Grondwet wisselt en wordt naar eigen inzicht gegeven, zo blijkt ook uit de recent uitgebrachte [Wetenschappelijke factsheet](#). Daarom dient de inlichtingenplicht van artikel 68 Grondwet in een wet verankerd te worden. Wanneer een minister willens en wetens een wet overtreedt, dan is dat een ambtsmisdrijf, waarop zelfs gevangenisstraf staat. De wet is echter zo vaag en bevat zo veel moeilijke procedures en veel te korte deadlines, dat die niet effectief is. De wet op de ambtsmisdrijven moet dus gemoderniseerd worden.

In bijna alle parlementen heeft de minderheid (de oppositie) het recht om bepaalde controlerende taken uit te voeren, zoals een hoorzitting of een parlementair onderzoek. In Nederland kan de regeringsmeerderheid die blokkeren. Een gekwalificeerde minderheid van bijvoorbeeld 50 Kamerleden moet het recht hebben een hoorzitting te organiseren of een parlementair onderzoek te starten. Dit raadt de Venetië commissie (die op initiatief van Pieter een advies over Nederland uitbracht) ook aan. Een eerste kleine stap is gezet: sinds kort mogen 50 Kamerleden een inspecteur-generaal van een rijksinspectie uitnodigen. Dat kan wanneer de Kamer nadere informatie wil hebben over bijvoorbeeld een inspectierapport over een ziekenhuis of de gaswinning. Pieter heeft hier een voorstel voor gedaan, zie onder meer deze blog [‘Vijftig Kamerleden doen ertoe’](#) en [motie Omtzigt c.s.](#) (over mogelijk maken dat een gekwalificeerde minderheid het besluit kan nemen om een inspecteur-generaal uit te nodigen).

Bescherming van de individuele burger: klokkenluiders

Klokkenluiders zijn essentieel voor het opsporen en rechtzetten van misstanden. In Nederland worden echter zelfs de klokkenluiders die grote misstanden aan het licht brengen vermalden. Denk aan de klokkenluider die de atoomspionage van Pakistan aan het licht bracht, of de klokkenluider in de bouwfraudezaak die in een caravan woonde en de klokkenluider in het toeslagenschandaal die ontslagen werd.

De voorstellen voor een betere bescherming van klokkenluiders passen in de lijn van Pieter om te komen tot verbeteringen met betrekking tot macht en tegenmacht en bescherming van de individuele burger. Klokkenluiders zijn van immens belang voor de Nederlandse rechtsstaat. Door hen komen grootschalige fraude, mensenrechtenschendingen, corruptie en meer grote misstanden aan het licht. Deze misstanden kunnen door meldingen van klokkenluiders snel worden aangepakt. Vaak krijgen zij echter te maken met ernstige represailles vanwege hun melding, zoals ontslag, schorsing, bedreigingen en pesterijen.

In de Raad van Europa schreef Pieter twee rapporten over hoe klokkenluiders beter beschermd kunnen worden. In het [eerste rapport](#) (uit 2009) stelt hij minimum standaarden voor. In het [tweede rapport](#) (dat samen met zijn [rapport over af luisteren](#) en Edward Snowden, die hij [interviewde](#), verscheen) doet hij verdere voorstellen. Het Europees Parlement nodigde Pieter uit om [het toe te lichten](#). De voorstellen zijn uiteindelijk deels gebruikt in Europese wetgeving die recent ook in Nederland van kracht geworden is.

Aangezien de bescherming in Nederland nog steeds te wensen overlaat, publiceerde Pieter de initiatiefnota '[Klokkenluiders](#)'. Een beperkt aantal voorstellen uit deze nota is in de nieuwe wet opgenomen, maar de meerderheid nog niet.

Een andere zorgelijke ontwikkeling is de toenemende macht van de overheid ten opzichte van de individuele burger, waarbij de overheid steeds meer van je weet. Dit zie je met name bij uitvoerende instanties, zoals de Belastingdienst. Te makkelijk worden persoonlijke gegevens gedeeld tussen verschillende lagen van de overheid, zonder goede onderbouwing of met een helder doel. Bijvoorbeeld als het gaat om burgers die geregistreerd staan in de Fraude Signalerings Voorziening (FSV), waardoor zij onrechtmatig worden behandeld door de overheid en waar Pieter ook meermaals aandacht voor heeft gevraagd (zie [motie Omtzigt c.s.](#)). Daar komt ook nog bij dat de regelgeving dusdanig ingewikkeld is, waardoor de groep die de regelgeving nog kan volgen steeds kleiner wordt. Dit zorgt voor een tweedeling in de samenleving. De overheid lijkt steeds minder gericht op dienstbaarheid aan de burger en steeds meer op het blindelings volgen van regels en procedures, zonder voldoende oog te hebben waar veel burgers in de praktijk tegenaan lopen.

Voorstellen

- Een Grondwettelijk Hof, dat onder meer mag toetsen of wetten aan de Grondwet voldoen.
- Een nieuw kiesstelsel waarin een provincie een aantal zetels krijgt en een proportionele vertegenwoordiging intact blijft door een landelijke lijst.
- Ambtenaren die misstanden melden, dienen als klokkenluider te worden beschermd in overeenstemming met de aanbevelingen van de Raad van Europa. Ook hiertoe doet Groep Omtzigt verschillende [voorstellen](#).
- Er moet een Wet op de Rijksinspecties, die garandeert dat ministers niet kunnen ingrijpen bij inspecties wanneer de uitkomsten van inspecties politiek onwelgevallig zijn.
- De focus op de beeldvorming staat het oplossen van problemen in de weg. Wanneer de beeldvorming bepalend is, komen politiek en media pas in actie wanneer een probleem evident is. Maar voor veel problemen is het dan al te laat.
- Er moeten minder voorlichters komen in Den Haag en meer onderzoeksinstituten en denktanks, zoals op het terrein van belastingen en sociale zekerheid.
- Aannames achter modellen op basis waarvan besluiten worden genomen en beleid wordt gemaakt, moeten transparant zijn.
- Toezicht van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed moet verbeterd worden en die moet ook boetes kunnen opleggen.
- De inlichtingenplicht van artikel 68 Grondwet (de regering moet de Kamer informeren) dient in een wet verankerd te worden. Het overtreden van wetten door de regering moet effectief bestraft kunnen worden.
- De Algemene Bestuursdienst, waardoor topambtenaren zeer regelmatig rouleren tussen ministeries, dient ten minste te worden verkleind en draaideurconstructies moeten worden aangepakt.

2. Bestaanszekerheid en sociale zekerheid

Artikel 20 van de Grondwet bevat een heel belangrijke opdracht voor de overheid:

1. De bestaanszekerheid der bevolking en spreiding van welvaart zijn voorwerp van zorg der overheid.
2. De wet stelt regels omtrent de aanspraken op sociale zekerheid.
3. Nederlanders hier te lande, die niet in het bestaan kunnen voorzien, hebben een bij de wet te regelen recht op bijstand van overheidswege.

Al jarenlang heeft de regering geen idee of het sociaal minimum toereikend is. Naar aanleiding van [deze motie](#), stelde de regering een commissie in, die dat na jaren berekende. In [een blog](#) gaf Pieter nog een toelicht op zijn motie.

De eerste uitkomsten laten zien dat het sociaal minimum voor sommige groepen toereikend is, maar voor een aantal groepen totaal niet: het gaat dan met name om (tweeouder)gezinnen met kinderen. Die komen [honderden euro's per maand](#) tekort.

Het is natuurlijk verbazingwekkend dat in een complexe verzorgingsstaat deze vraag jarenlang niet gesteld is: kun je rondkomen van het minimumloon of van een minimumuitkering? En maken we beleid om ervoor te zorgen dat eerste levensbehoeftes (voedsel, energie, een zorgverzekering, een woning) tegen een betaalbare prijs beschikbaar zijn?

Gezinnen onder het bijstandsniveau

Uit recente [antwoorden op onze Kamervragen](#) bleek dat ongeveer 10.000 gezinnen nog onder het bijstandsniveau zitten door een onbedoelde samenloop van belasting- en uitkeringsregels. Dit zijn mensen die deels werken, deels arbeidsongeschikt zijn en bijvoorbeeld een zieke partner hebben. De ombudsman waarschuwt hier al zeven jaar voor en de hoogste rechter heeft bepaald dat deze mensen recht hebben op een aanvulling tot het bijstandsniveau. Alleen zocht de overheid dus niet uit om hoeveel mensen het gaat en weten deze mensen niet waar ze terecht kunnen om rond te komen. Dit is helaas tekenend voor de staat waarin de overheid verkeerd. Mensen die werken of mensen die (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt zijn, belanden ver onder het bijstandsniveau. Voor de schrijvende details zie ook [deze blog](#).

Statistieken en werkelijkheid

Volgens de officiële statistieken blijft het aantal gezinnen in armoede ongeveer gelijk. Dat komt omdat de armoededefinitie alleen aan de inflatie aangepast wordt, terwijl de lonen gemiddeld genomen door de jaren harder stijgen. Bijna alle landen hanteren dan ook een relatieve armoededefinitie, waarin de armoedegrens gedefinieerd wordt als percentage van het gemiddelde inkomen. Nederland deed dat niet en daardoor is de armoede in Nederland heel lang verbloemd. Nederland moet ook [een relatieve definitie van armoede hanteren](#). Ondertussen zijn de afgelopen jaren de aantallen mensen bij de voedselbanken sterk gestegen. Het Rode Kruis is nu actief in Nederland omdat 400.000 mensen in voedselnood leven.

Crisis in de volkshuisvesting

Essentieel om te kunnen rondkomen is de beschikbaarheid van betaalbaar voedsel, betaalbare energie, een redelijk geïsoleerde woning en voor werkenden die niet naast hun werk wonen: een vergoeding van de reiskosten.

Vooraf het niet beschikbaar zijn van betaalbare huurwoningen of betaalbare koopwoningen betekent dat een alleenstaande met een bovenmodaal salaris op veel plekken niet of nauwelijks een eigen woning kan vinden. Huren in de vrije sector betekent vaak dat het besteedbaar inkomen niet veel hoger is dan voor mensen met een laag inkomen.

Het feit dat een kostwinner in de jaren 70 nog gewoon een huis kon kopen in grote delen van de Randstad, terwijl dat nu nagenoeg overal onmogelijk geworden is, laat zien dat niet alles beter geworden is de afgelopen 50 jaar.

Sterker nog, de overgang van scholier naar een gezinsleven (in de periode tussen 18 en 35 jaar) is door studieschulden en de woningnood simpelweg een stuk moeilijker geworden. De bestaanszekerheid is dus helaas niet alleen een issue van mensen met een laag inkomen.

De gevolgen van de onzekerheid

Nederland heeft een van de aller scheefste verdelingen van vermogen in de wereld: de top 1% bezit 25% van het vermogen en de top 10% bezit 61% van het vermogen. Maar liefst 25% van de huishoudens heeft netto een negatief eigen vermogen en 65% van de huishoudens bezit dus ongeveer 40% van het vermogen. Schulden of heel weinig buffers leiden, zeker in combinatie met een laag inkomen op of onder het bestaansminimum, tot stress en een ongezonde leefstijl. Voor deze groepen zijn allerlei coaches en mensen die uitleggen wat ze moeten doen geen oplossing. Alleen een fatsoenlijk bestaansminimum is een echte oplossing. Dat bestaansminimum moet overigens ook zekerheid bieden: onbegrijpelijke terugvorderingen van toeslagen en een enorm woud aan regelingen helpt daar niet bij.

Hardvochtig

Op dit moment ligt de nadruk binnen sociale zekerheid voornamelijk op de participatiesamenleving. Vooral arbeidsparticipatie lijkt een primair doel te zijn geworden. Bovendien zijn er allerlei prikkels ingevoerd die toegang tot uitkeringen beperken. Wet- en regelgeving met betrekking tot uitkeringen pakt nu zeer onrechtvaardig uit en er zitten onwenselijke hardvochtigheden voor werknemers in kwetsbare situaties van (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid in de wet. Een [aangenomen motie](#) van Pieter heeft de regering verzocht om in alle socialezekerheidswetten te inventariseren wanneer er sprake is van hardvochtigheden. Dat resulteerde in een [eindrapport](#) over hardvochtige effecten van overheidshandelen voor burgers binnen de sociale zekerheid. Een fundamentele herziening van het stelsel is nodig, maar ook binnen het bestaande stelsel valt al veel te verbeteren. De situatie van 10.000 gezinnen laat zien dat het absoluut geen prioriteit heeft voor de regering: het duurt immers al 7 jaar. Deze hardvochtigheden zijn hardnekkig en dienen wel te worden aangepakt: mensen worden immers in acute problemen gebracht.

Lezing

In de [Hub Cobbens Rede](#) uit maart 2023 staan verdere voorstellen voor bestaanszekerheid uitgewerkt. Vooral de manier waarop sommige klimaatmaatregelen botsen met bestaanszekerheid komt aan bod.

Voorstellen

- Er moet een relatieve armoededefinitie komen en die hanteren in plaats van een absolute definitie. Dit betekent dat als de economie groeit, de armoededefinitie meegroeit, waardoor de kloof tussen rijk en arm gelijk blijft. Bij een absolute definitie neemt de kloof juist toe (Motie Omtzigt [35925-74](#)).
- Om te bepalen wat een sociaal minimum is, moet er een helder beeld zijn van wat iemand minimaal nodig heeft. Niet alleen moet er voldoende inkomen zijn maar de overheid schept ook de voorwaarden voor betaalbare energie, voedsel en een betaalbare geïsoleerde woning.
- Ons belastingen- en toeslagenstelsel is te complex. Op beide thema's hebben we dringend een heldere visie nodig.
- De conclusies van het eerste [deelrapport](#) van de commissie sociaal minimum zijn heel helder en de commissie adviseert het sociaal minimum aanzienlijk te verhogen. Dit moeten we dan ook opvolgen, met het oog op noodzakelijke vaste kosten die maandelijks worden gemaakt (Motie Omtzigt c.s. [24515-712](#)). Dit onderzoek moet regelmatig herhaald worden en de basis zijn voor de norm van het sociaal minimum.
- Ontwikkel een visie op een brede, bovenminimale inkomens(volks)verzekering voor risico's die niet te beïnvloeden zijn door werkgevers en werknemers zelf.
- Bij bestaanszekerheid is het een overheidszaak om te bevorderen dat eerste levensbehoefte beschikbaar en betaalbaar zijn. Het gaat dan om voldoende woningen een betaalbare zorgverzekering, betaalbare energie en betaalbaar voedsel.
- De bestaande hardheden van het stelsel moeten met spoed aangepakt worden, te beginnen met de 10.000 gezinnen die onder het officiële bestaansminimum zitten.

3. Economie, uitgaven en belastingen

Aan de oppervlakte lijkt de macro-economische positie van Nederland op orde, zoals al in de inleiding werd aangegeven. Vlak daaronder zitten een paar serieuze problemen, waardoor de koopkracht en de concurrentiepositie van Nederland achteruitgaat. Het overheidstekort dreigt de komende jaren zonder verdere tegenslagen al boven de 3% uit te komen, zodat de nieuwe regering geen enkele bewegingsruimte heeft voor nieuwe prioriteiten.

De afgelopen jaren zijn politieke meningsverschillen en fouten uit het verleden afgekocht met grote sommen geld. Ook werden fondsen opgezet, waardoor geld met minder toezicht uitgegeven kan worden. Het is niet toevallig dat zowel de Algemene Rekenkamer als de Raad van State zeer kritisch geweest zijn op het begrotingsbeleid en de kwaliteit van de boekhouding. Het heeft absolute prioriteit om die op orde te brengen, bijvoorbeeld met een *comprehensive spending review*, zodat veel beter inzicht ontstaat waar de regering het geld uitgeeft en ook waarop de Staten-Generaal nog invloed kan uitoefenen. Het Rijk gaf immers meer dan 40 miljard euro uit in 2022 voordat de Kamer toestemming gaf en het begrotingsrecht van de Kamer is behoorlijk uitgehold door deze sluitroute, waardoor ook andere checks (zoals uitvoeringstoetsen, grondige adviezen van de Raad van State) vermeden worden: dat leidt tot slecht beleid. Ook de megafondsen die zijn opgezet maken afwegingen onmogelijk en controle moeilijker. Meer hierover en een aantal voorstellen lees je in de [Thorbeckelezing](#).

Belastingheffing: draagkracht en geen prikkel

De afgelopen decennia is onder druk van de modellen belastingheffing steeds vaker beschouwd als een middel om mensen te prikkelen bepaald gedrag te vertonen. Daarmee kwam de rechtvaardigheid van belastingheffing steeds verder uit beeld. De vraag was dus niet: wat is een redelijke belasting, maar met welke belasting kun je banen creëren in de economische modellen van het CPB. De gevolgen zijn vrij onthutsend: als je een paar uur extra werkt en 100 euro bruto van je werkgever krijgt, heb je geen idee hoeveel je netto overhoudt. In een enkel geval is dat zelfs negatief, vooral wanneer je toeslagen moet terugbetalen. Dat is om meerdere redenen bizar: als je een potje jam koopt, weet je precies wat het kost en kan je dus de afweging maken om het wel of niet te kopen. Maar als je besluit om wel of niet over te werken, weet je niet of je er netto echt wat van overhoudt. En arbeid is voor bijna iedereen toch de manier om in het eigen levensonderhoud te voorzien: daarvan moet je zelf een groot deel van de vruchten kunnen plukken. Verder laat het ook zien dat de prikkels niet werken: als je niet weet hoeveel je overhoudt, dan kan een prikkel theoretisch wel werken, maar dat doet hij in de praktijk niet.

Zowel de complexe inkomstenbelasting is hier schuldig aan als de toeslagen, die slechts een voorschot zijn. Als het inkomen afwijkt van de schatting of de formulieren niet goed zijn ingevuld kunnen mensen enorme terugvorderingen krijgen.

Niet alleen een werknemer is dat overzicht kwijt, ook de beleidsmakers zelf. Anders zouden die 10.000 gezinnen uit het vorige hoofdstuk niet onder het bestaansminimum zitten.

Het belastingstelsel moet langzaam zo hervormd worden dat het draagkrachtbeginsel centraal staat en mensen ongeveer begrijpen hoeveel extra belasting ze betalen en toeslagen ze verliezen als ze extra werk verrichten.

Belastingheffing: eenvoud en zachtere prikkels

Als je werkt heb je recht op de arbeidskorting. De bedoeling was ooit dat die de kosten van werken (fiets, broodtrommel, extra kleding) dekte. De belastingkorting was in 2001 € 920 netto per jaar. Als prikkel is die korting [verhoogd tot maximaal € 5.052 per jaar](#) in 2023. Zoveel kosten maak je natuurlijk niet om arbeid te kunnen verrichten. Natuurlijk werd het tarief van de eerste belastingschijf wel verhoogd, dus eerst betaal je veel extra belasting (hoger schijftarief) en daarop krijg je dan een grote korting als werkende. Volledig arbeidsongeschikten hebben geen recht op die arbeidskorting, die bedoeld is als een prikkel om te werken. Het gevolg is dat zij uiteindelijk veel meer belasting betalen dan werkenden, omdat ze geen recht hebben op de arbeidskorting. Maar wanneer je volledig arbeidsongeschikt bent, kun je niet werken en is de prikkel dus onzin. Iedereen denkt dat je als arbeidsongeschikte dan bruto 70% van het laatstverdiende loon krijgt en netto een stuk meer. De werkelijkheid is dat je door de hogere belasting netto minder overhoudt dan de bruto 70%. En gedeeltelijk arbeidsongeschikten komen helemaal [in een doolhof terecht](#). Als de uitkering via de werkgever betaald wordt, waar de desbetreffende persoon zeg 2 dagen per week kan blijven werken, dan bestaat er al gauw recht op een arbeidskorting van rond de € 4.000 per jaar. Als de uitkering via het UWV uitbetaald wordt, dan is er nauwelijks recht op enige korting. En het UWV deelt mensen dat niet altijd correct mee. De doolhoven bevinden zich overal.

De arbeidskorting heeft dus niets meer met het oorspronkelijke doel te maken, namelijk een compensatie voor de extra kosten van arbeid. Het gevolg voor mensen die niet kunnen werken, is behoorlijk dramatisch.

Zo is ons belastingstelsel volgebouwd met harde prikkels, die mensen soms acuut onder een armoedegrens kunnen brengen. Het is zaak om deze kortingen en andere zaken niet als prikkel te zien, maar weer te baseren op draagkracht. De prikkel moet dus stapsgewijs afgebouwd worden. Belastingheffing moet terug naar de basis van een rechtvaardige toedeling van collectieve lasten aan burgers en bedrijven, op basis van een beperkt aantal robuuste grondslagen (zoals inkomen, winst, vermogen en in beperkte mate schade voor milieu/klimaat/volksgezondheid). Dit is een belangrijke opdracht voor de volgende regeringen.

Belastingheffing: weg met de uitzonderingen

Een derde van de MBO-studenten vraagt geen zorgtoeslag aan. Dat betekent dat deze studenten, merendeels niveau 1 of 2, meer dan € 1800 per jaar mislopen in 2023. Dit zijn vaak financieel kwetsbare jongeren.

Een ander praktijkgeval van de ombudsman uit een [rapport](#) uit 2019 luidt als volgt: ‘Een alleenstaande ouder van twee kinderen met een deeltijdbaan, een aanvullende bijstandsuitkering en een huurwoning afhankelijk van tien inkomenselementen, afkomstig van zeven instanties. Gemiddeld moet hij ongeveer 18 (digitale) formulieren per jaar invullen en 80 betalingen verrichten. Valt er een van die voorzieningen weg, bijvoorbeeld door een fout van betrokkene of van de instantie of door een verrekening, dan kunnen er direct financiële problemen ontstaan. Juist door die verschillende inkomstenbestanddelen – afkomstig van

verschillende instanties met verschillende verplichtingen en regels – is het inkomen van burgers met lage inkomens een kwetsbaar bouwsel. Het op orde houden van zo'n samengesteld inkomen vergt namelijk nogal wat inzicht in en vaardigheden met al die regelingen en – zoals eerder benoemd – is niet iedereen daartoe in staat.⁷

Sinds 2019 is het aantal toeslagen en regelingen nog fors toegenomen, vooral door de compensatie van hoge energieprijzen.

Een vaak gehoord argument is dat een vereenvoudiging gaat leiden tot een grofmaziger systeem, waardoor mensen er op achteruit kunnen gaan. Dat miskent echter de werkelijkheid met het huidige onnavolgbare systeem, waar MBO studenten gewoon niet weten waar ze recht op hebben, de spijkerharde terugvorderingen en meer. We hebben veruit het meest complexe bouwwerk van inkomensmaatregelen in de wereld gebouwd en burgers en beleidsmakers begrijpen het allebei niet meer.

Mocht je je afvragen waardoor de belastingheffing ingewikkeld geworden is, dan moeten we ook kijken naar de econometrische modellen van het Centraal Planbureau. Voor de verkiezingen komen er lijsten maatregelen, die goed uitpakken in modellen. Die stoppen politieke partijen in programma's, zodat ze goed uit de modellen komen. Daarom verhoogt bijna iedereen altijd de arbeidskorting, want het zou banen opleveren. En met meer maatregelen kun je geweldige uitkomsten in het model krijgen. Het gevolg is echter een totaal onbegrijpelijk stelsel voor iedereen. Het is dus onwenselijk op deze weg voort te gaan en modellen leidend te laten zijn bij beleidskeuzes. Modellen kunnen ondersteunen en zowel burgers als beleidsmakers moeten het belastingstelsel en het eigen loonstrookje kunnen begrijpen.

Belastingheffingen: uitzonderingen en vrijstellingen voor de sterken

Belastingheffing is niet bepaald voor iedereen gelijk. En met een gerichte lobby kun je er zelfs voor zorgen dat jouw bedrijf minder belasting betaalt: in de [initiatiefnota over transparantie](#) staat hoe ING als bedrijf zelf kon meeschrijven aan wetsteksten waardoor de belasting op coco's, die ING zelf uitgaf, tientallen miljoenen lager werd.

Dat is natuurlijk een extreem voorbeeld, maar de belastinguitzonderingen komen vaak terecht bij specifieke lobbygroepen en dat zijn meestal niet de zwaksten van de samenleving. Alleen al het tegengaan van deze uitzonderingen kan zeer serieus geld op leveren.

Pieter deed voorstellen om [de vrijstelling van de vliegbelasting](#) voor kleinere privévliegtuigen af te schaffen, om de [extra accijns](#) op champagne niet af te schaffen, om ervoor te zorgen dat je niet eerst [je bedrijf met grote belastingkorting](#) aan je kinderen schenkt, het dan duur terugkoopt en dan nogmaals terug schenkt, zodat je helemaal geen belasting meer betaalt en om excessieve [belastingkortingen voor Tesla's](#) tegen te gaan (waar de Rekenkamer ook vernietigend over oordeelde).

Pieter stelde ook voor om mensen met een vast energiecontract [geen 190 euro per maand compensatie](#) te geven, want zij hadden geen last van de prijsverhogingen en velen kregen zelfs geld toe in de maanden dat ze 190 euro kregen. Hun oorspronkelijke energierekening bedroeg namelijk minder dan 190 euro per maand.

Minder belastingsubsidie op Tesla's en geen 190 euro compensatie voor mensen die geen last hadden van hogere energieprijzen zou vele honderden miljoenen hebben opgeleverd. Aangezien het begrotingstekort

hoog is en de belastingdruk heel hoog is, zal het snijden in uitzonderingen en vrijstellingen voor geprivilegieerden de voorkeur hebben om de begroting in evenwicht te brengen. Het Ministerie van Financiën heeft overigens [116 van die maatregelen](#) op een rij gezet.

De voordelen van deze kortingen komen vaak terecht bij de hoogste inkomens: in de [Cobbens Rede](#) staat duidelijk beschreven hoe de hoogste klimaatsubsidies terechtkomen bij de hoogste inkomens. Denk hierbij aan de belastingkortingen op elektrisch rijden en de voordelen van zonnepanelen. De laagste inkomens hebben vooral te maken met prikkels door fors stijgende energiebelastingen. Dat is natuurlijk precies verkeerd om.

Belastingheffing: weg met het doorstroomparadijs

Nederland is geen echt geen belastingparadijs voor de inwoners. Met de publieke voorzieningen is dat ook onmogelijk en een nachtwakersstaat, waarin de staat alleen een politie en leger heeft en zich grotendeels uit zorg, sociale zekerheid en onderwijs terugtrekt, is onwenselijk.

Nederland is wel een doorstroomparadijs. Er stroomde volgens de Nederlandse Bank het astronomische bedrag van € 4.700 miljard buitenlandse directe investeringen door Nederland. Dit is geen typefout: het gaat om ongeveer vijf keer de Nederlandse economie, elk jaar weer. Wat er aan winst door Nederland stroomt is ongeveer € 275.000 winst per Nederlander of dik een miljoen euro per Nederlands gezin met twee kinderen. Dat heeft dus helemaal niets met de Nederlandse economie te maken.

Honderden miljarden aan royalty's stromen door Nederland puur vanwege ontwijkmogelijkheden. Het levert Nederland niets op behalve een slechte reputatie en wat werkgelegenheid op de Zuidas. Het kost andere landen tientallen miljarden.

Pieter vroeg in kaart te brengen welke gaten in de winstbelasting gedicht moesten worden. Dit [uitgebreide rapport](#) deed een aantal aanbevelingen. De regering volgde er een aantal op (van de A-lijst) en een aantal niet.

In 2021 verscheen op verzoek van Pieter en Steven van Weyenberg (D66) [nog een tweede rapport](#) om deze doorstroom aan banden te leggen. Pieter blijft deze voorstellen inbrengen omdat multinationals, digitale diensten en andere zaken op een normale manier belast moeten worden.

De economische ordening

De economische ordening doet ertoe: we zien nu dat de economische ordening steeds meer wordt vormgegeven doordat machtige partijen kunnen onderhandelen over hun belastingen. Kapitaal en werknemers die zich gemakkelijk kunnen verplaatsen, slagen erin om aanmerkelijk lagere belastingen te betalen dan niet-mobiel kapitaal en lokale werknemers die hun hele leven in Nederland wonen en werken. Het gevolg is dat onze belastingwetgeving vol gaten zit voor doorsluivenootschappen, voor expats en ondernemingen die op papier geen winst maken in Nederland.

Dat geldt overigens niet alleen voor belastingen: grote partijen lijkt het vaker te lukken om ook bij milieuovertredingen, die vaak een enorme impact hebben, geen actie te hoeven ondernemen.

Kleine ondernemingen, het MKB en familiebedrijven moeten meer centraal komen te staan. We kiezen daarom voor een ordening waarin het bezit niet in handen komt van een aantal mega-ondernemingen waarvan je de diensten afneemt, maar waarin kennis, bezit en invloed gedecentraliseerd en eerlijk verdeeld zijn.

Essentiële sectoren moeten in de toekomst in Nederland kunnen blijven bestaan. Denk aan industriële bedrijven die basisgoederen produceren en een sleutelrol spelen bij de basisvormen van de economie van de toekomst. In de coronacrisis werd onze afhankelijkheid van buitenlandse spelers pijnlijk duidelijk en dat toonde ons de noodzaak van strategische autonomie. Als we de markt zijn gang laten gaan, is de kans groot dat we vitale en essentiële bedrijven kwijtraken aan de VS en China, zoals ook wordt toegelicht in de blog: '[We koersen af op de-industrialisatie van Europa](#)'. Dat kunnen we ons met het oog op de klimaat- en energietransitie, ons toekomstig verdienvermogen en onafhankelijkheid niet permitteren. Pieter diende hiervoor onder meer deze motie in met betrekking tot een energiestrategie ([29023-422](#)). Behoud van industrie vraagt om nieuw en actief industriebeleid. Ongerichte subsidies zijn niet wenselijk, die moeten volstrekt transparant zijn.

Bij deze economische ordening hoort ook dat Nederland beleid heeft voor voedselzekerheid en energiezekerheid. In de huidige wereld is een grote mate van zelfredzaamheid, alleen of in regionaal verband, noodzakelijk.

Bij deze economische ordening hoort ook dat er oog is voor het veiligstellen van essentiële diensten en goederen voor de samenleving, zoals energie, drinkwater, voedsel, toegang tot internet, het betalingsverkeer en veiligheid tegen overstroming. De overheid moet de kwetsbaarheid van de economie verminderen door onze vitale infrastructuur te beschermen en te garanderen.

We moeten de verhouding tussen regering en bedrijven veranderen, omdat we zien dat enorme bedrijven, zoals Shell, te makkelijk toegang hebben tot het torentje. We moeten oppassen dat specifieke bedrijven een geprivilegieerde positie krijgen ten opzichte van het parlement en de regering. Een [motie Omtzigt en Beckerman](#) om de samenwerking tussen de oliemaatschappijen en de regering formeel vast te leggen is aangenomen. Een lobbyregister kan transparantie vergroten over wie er met de belangrijkste bestuurders in ons land contact hebben en zo eventueel invloed uitoefenen op beleid, wet- en regelgeving.

De manier waarop Uber via de premier wist te lobbyen, terwijl het nota bene verdacht werd door het Openbaar Ministerie, is een situatie die in de toekomst voorkomen moet worden.

Voorstellen

- Er komt een *comprehensive spending review* en het effectieve budgetrecht van de Staten-Generaal wordt hersteld: minder fondsen, alleen in absolute uitzonderingsgevallen uitgaven voor toestemming Staten-Generaal.
- De prikkels in het belastingstelsel wordt stapsgewijs een stuk kleiner. Daarmee worden algemene tarieven verlaagd.
- Er wordt drastisch gesnoeid in de speciale regelingen. Transparantie over lobbyen helpt hierbij.
- Nederland stopt met het zijn van een doorstroomparadijs.
- Daarnaast moeten er uitgewerkte beleidsopties komen om ervoor te zorgen dat cruciale sectoren niet permanent uit Europa verdwijnen. Dit vraagt nieuw en actief industriebeleid. Geen ongerichte subsidies, maar volstrekt transparant subsidiebeleid.

4. Europa en buitenland

Voor Nederland is samenwerking in de Europese Unie cruciaal. Sommigen keren zich op dit moment tegen de Unie en anderen lijken bijna elk Europees voorstel te omarmen. Dat getuigt van een weinig volwassen houding ten opzichte van een bestuursniveau, waar grote delen van de Nederlandse wetgeving zijn oorsprong vindt. Nederland is een klein land en samenwerken met andere landen is soms hard nodig om doelen te bereiken; denk aan internationale vrede en veiligheid, aanpak van grensoverschrijdende criminaliteit of migratie. Daarom is Nederland lid van de Europese Unie, de NAVO en de Raad van Europa.

De inval van Rusland in Oekraïne heeft nog extra duidelijk gemaakt hoe belangrijk het is dat een relatief klein en open land lid is van een aantal internationale bondgenootschappen.

Een betere Unie, een zelfbewust Nederland

Dit betekent echter niet dat die organisaties goed functioneren. De Europese Unie moet een aantal acute problemen onder ogen zien: de monetaire unie functioneert onvoldoende; de Europese Centrale Bank heeft voor duizenden miljarden staatsobligaties opgekocht en de Unie is begonnen met het gezamenlijk aangaan van schulden. Dat zijn zeer ongewenste ontwikkelingen. In de [Cleveringa Lezing](#) legt Pieter een aantal defecten uit.

De ECB en de muntunie moeten weer functioneren zoals bedoeld in het Verdrag van Maastricht: de begrotingen moeten op orde zijn en landen zijn hiervoor zelf verantwoordelijk. Nu ontwikkelt de muntunie zich in de richting van een Latijnse unie met hoge schulden, hoge inflatie en lage groei.

Verder moeten er [geen nieuwe permanente fondsen met schulden](#) opgezet worden. Verdere uitbreiding van de EU, zowel geografisch als qua bevoegdheden is niet onmiddellijk wenselijk. De samenwerking in de EU is geen eenrichtingsverkeer naar een ‘ever closer union’, zoals nu in het verdrag staat, maar vraagt telkens opnieuw een bewuste keuze om als lidstaten wel of niet samen op te trekken. De zin zelf kan ook uit het verdrag geschrapt worden.

De sluipende of minder sluipende overdracht van bevoegdheden lijkt nu aanvaard te worden als een natuurwet. Dat is het natuurlijk niet. Nederland kan en moet bij sommige nieuwe initiatieven een opt-out kiezen, zoals een land als Denemarken gedaan heeft.

Sinds de Brexit lijkt Nederland meer richting Frankrijk te trekken als bondgenoot. De belangen van Frankrijk zijn nogal eens tegengesteld aan die van Nederland. Nederland doet er verstandig aan om met een groep van gelijkgezinde landen samen te werken, zoals de Hanzeliga met landen uit de Benelux, Scandinavië, de Baltische landen en een land als Ierland. Alleen zal Nederland relatief weinig voor elkaar krijgen.

De Nederlandse regering is medewetgever in Brussel. Wanneer de regering heeft ingestemd met richtlijnen of verordeningen, worden die automatisch geldend Nederlands recht. De Kamer moet de regering beter kunnen controleren: als de Kamer niet akkoord is met de wetgeving, moet de regering tegenstemmen. Waar

het volledige wetgevingsproces in Nederland is vastgelegd in de Grondwet, is er niets vastgelegd over de Europese wetgeving. Zo kon het gebeuren dat de Nederlandse regering bij het digitale paspoort instemde met wetgeving terwijl de Kamer duidelijk gezegd had dat niet te doen. Dat is onwenselijk en moet in een Europawet of zelfs in de Grondwet worden verankerd. Overigens betekent die tegenstem niet automatisch dat het voorstel verworpen zou worden: een groot deel van de besluiten in Brussel wordt met gekwalificeerde meerderheid genomen. Dat betekent dat juist allianties zoals een Hanzeliga zo belangrijk zijn.

De Kamer zelf kan ook beter meekijken: daarvoor is het Finse model van een Grand Committee het overwegen waard; de regering moet de Kamer op tijd betrekken bij afwegingen en actief toestemming vragen om in te stemmen.

Sowieso ontbreekt het in het hele stelsel van wetgeving in de EU aan transparantie net als overigens in Nederland het geval is. Daarom deed Pieter samen met Renske Leijten (SP) namens het Nederlandse parlement [deze voorstellen](#). Ze zijn door veel parlementen overgenomen, maar de Europese instellingen moeten ze nog uitvoeren.

Geen parallel rechtssysteem

Nederland heeft een groot aantal verdragen aangenomen, die het aantrekkelijk maken om te investeren in Nederland, maar het vaak ook aantrekkelijk maken als doorstroomland, zoals we eerder zagen. In die verdragen zit vaak een clause waarbij investeerders naar speciale tribunalen mogen als hun eigendomsrechten aangetast worden. Dat zou natuurlijk in een ideale situatie via het normale rechtssysteem moeten lopen. Vooral de oude clauses bevatten nog heel veel geheimhouding rondom de uitspraken.

Nu Nederland vaak zogenaamde gemengde verdragen sluit, namelijk verdragen die zowel door de Unie als door Nederland geratificeerd worden, kan Nederland niet zomaar van zo'n clause af omdat je niet meer uit het verdrag kunt stappen. Dat is raar, want als een rechtbank of een wet niet meer voldoet, kun je die als wetgever aanpassen. Daarvoor ben je wetgever: de overheid moet te allen tijde en onbelemmerd de publieke belangen van haar inwoners kunnen beschermen. Bij een verdrag met 29 partijen of soms wel 50 is dat onmogelijk. Daarom moet Nederland alleen verdragen ratificeren waarin dit soort rechtbanken in een protocol zit, waardoor je in het verdrag kunt blijven maar uit het parallelle rechtssysteem kunt stappen, bepleitte Pieter in dit [aangenomen rapport](#) in de Raad van Europa.

Mensenrechten

Als lid van de Tweede Kamer is Pieter al sinds november 2003 (plaatsvervangend) lid van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa. Die is vlak na de Tweede Wereldoorlog opgericht ter bescherming van de mensenrechten in Europa. Alle landen van Europa zijn lid, behalve Wit-Rusland (vanwege de doodstraf) en Rusland, vanwege de inval in Oekraïne.

De Raad van Europa is vooral belangrijk vanwege het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, waar elke burger terecht kan die vindt dat zijn mensenrechten door een staat geschonden zijn en die in die staat zijn recht niet kan halen. Voor Nederland is de rechtszaak van nabestaanden van de MH17-ramp en de

Nederlandse staat samen tegen Rusland een belangrijk voorbeeld: die zaak loopt gewoon door omdat die begonnen is voordat Rusland de organisatie verliet.

Met parlementariërs uit 47 landen doet Pieter concrete voorstellen voor het invullen en beschermen van mensenrechten. Een aantal van deze stukken staan ook in de bijlage van dit document. Die rapporten hebben impact. Zo heeft [zijn rapport](#) over Malta naar aanleiding van de aanslag op journaliste Daphne Caruana Galizia geleid tot een onafhankelijk onderzoek dat zoveel zaken naar boven bracht dat het mede leidde tot de val van de regering aldaar.

ISIS en genocide

De ergste schending van mensenrechten is natuurlijk genocide, ofwel volkerenmoord.

Een aantal Nederlandse staatsburgers heeft zich aangesloten bij ISIS. ISIS heeft genocide gepleegd op Jezidi's, op christenen en op leden van moslim-minderheden. Dit is de eerste keer sinds de Tweede Wereldoorlog dat Nederlandse staatsburgers in georganiseerd verband hebben deelgenomen aan het plegen van genocide. Voor genocide moet je altijd vervolging instellen.

Pieter heeft dan ook voor de Raad van Europa twee rapporten ([eerste](#), [tweede](#)) geschreven, waarna de Parlementaire Assemblee erkende dat ISIS genocide pleegde. Dit is van belang, omdat onder het Genocideverdrag landen verplicht zijn in te grijpen en te vervolgen. Sommige landen zijn vooral bezig met het re-integreren van ISIS-leden, die een nieuwe nationaliteit krijgen en bekommeren zich niet om de slachtoffers.

Een aantal mensen die lid waren van ISIS zitten met hun kinderen in kampen in Syrië op dit moment. De Parlementaire Assemblee stemde in met [Pieters voorstel](#) dat het onder het EVRM onder specifieke omstandigheden is toegestaan om kinderen van IS-strijders, die samen met hun moeders nu in kampen zitten, wel te repatriëren, maar dat hun ouders daarmee niet automatisch ook het recht krijgen om terug te keren naar bijvoorbeeld Nederland. Dat is in dit geval mogelijk onder internationaal recht.

In de Tweede Kamer heeft Pieter een [motie](#) ingediend over het bevorderen dat in ieder geval leidinggevenden van ISIS die in Nederland worden opgepakt, ook echt vervolgd worden voor genocide en ten tweede dat er een speciale officier van justitie wordt aangesteld om IS-leden te vervolgen. Lees verder het [rapport](#) van Pieter hierover en via zijn blog: ['ISIS Genocide' betekent vervolgen Nederlandse ISIS-leden](#).

Voorstellen:

- Nederland werkt waar nodig samen met andere landen, onder meer in EU-verband, maar draagt alleen taken over als dat een vastgestelde meerwaarde heeft.
- Nederland zal ten minste een strategie moeten ontwikkelen om zich niet mee te laten zuigen in iedere verdere kleine stap op weg naar een schulden- en transferunie. Het niet ontwikkelen van een alternatief, en meegaan in een EU-beleid dat uitgaat van de gemiddelden, zal Nederland duur komen te staan.
- Nederland gaat niet akkoord met nieuwe Europese schulden.
- Nederland kan bij nieuwe EU-verdragen eventueel een opt-out bedingen en streeft naar herstel van de afspraken uit het Verdrag van Maastricht rondom de Muntunie.
- Betere controle op de Nederlandse inbreng bij EU-wetgeving onder andere door een grand committee en door een Europawet (of Grondwet) waarin vastligt hoe het Europese wetgevingsproces in Nederland verloopt.
- Nederland ratificeert geen verdragen met een nieuw rechtsstelsel waar het niet kan uitstappen.
- IS-strijders worden vervolgd voor genocide. Nederland neemt het initiatief om een internationaal tribunaal op te zetten voor de berechting van IS-strijders. Repatriëring van Nederlandse kinderen van IS-strijders betekent geen automatische repatriëring van de ouders.

5. Migratie

In artikel 2, lid 2 van de Grondwet staat expliciet: ‘De wet regelt de toelating en de uitzending van vreemdelingen.’ Migratiebeleid is dus een belangrijke taak van de regering en niet enkel een natuurverschijnsel waarop je geen invloed kan uitoefenen. In de Europese Unie hebben we geen grenscontroles aan de binnengrenzen, dus een groot deel van het migratiebeleid is per definitie Europees.

Veel partijen, inclusief het kabinet, maken de fout het migratievraagstuk te verenigen tot asielmigratie. Met uitzondering van het jaar 2022, waarin bijna 90.000 mensen uit Oekraïne naar Nederland kwamen, zijn arbeidsmigratie en studiemigratie de grootste groepen. De totale instroom van immigranten, 402.000 in 2022 is te hoog en zet druk op voorzieningen in Nederland. De regering moet dus voor alle hoofdstromen; asielmigratie, arbeidsmigratie en studiemigratie beleid maken op korte en langere termijn. De regering viel over migratie en besloot voorlopig helemaal geen maatregelen te nemen. Dat is veruit het domste besluit dat mogelijk was. Er lag namelijk een pakket migratiebeperkende maatregelen waarover wel overeenstemming was en de druk op de asielketen is onverminderd hoog.

De netto migratie is de afgelopen 10 jaar meer dan 500.000 mensen hoger geweest dan verwacht werd in de begrotingsprognoses van het CBS. Nederland heeft met het beleid die migratie aangemoedigd en dat heeft bijgedragen aan het woningtekort. Tegelijk met de hogere migratie is er onvoldoende extra gebouwd. Dat is dus niet de fout van migranten, maar gewoon ondoordacht Nederlands beleid.

Studiemigratie

Op dit moment komt 40% van de eerstejaars studenten aan de universiteit uit het buitenland. Nederlandse universiteiten bieden massaal opleidingen in het Engels aan. De wet zegt juist dat Nederlands de standaardtaal moet zijn en dus moeten universiteiten standaard in het Nederlands les geven. Die wet moet [gehandhaafd worden](#). Dat leidt er ook toe dat buitenlandse studenten die in Nederland gestudeerd hebben hier gemakkelijker kunnen blijven: nu vertrekken ze in overgrote meerderheid. Verder kunnen bijvoorbeeld Duitse en Belgische studenten wanneer ze een bijbaantje hebben de kinderbijslag van het thuisland (€ 250 per maand) stapelen met studiefinanciering uit Nederland. Dat is onwenselijk, zeker omdat Nederlandse studenten alleen studiefinanciering krijgen en geen kinderbijslag. Vlaanderen hanteert een wachttijd voor werkstudenten: zij hebben pas na een jaar recht op een studiebeurs. [Die mogelijkheid kan Nederland ook invoeren](#). Studiemigratie moet ongeveer weer terug naar het niveau waar het vijf jaar geleden was: de helft van nu.

Arbeidsmigratie

Een fors aantal arbeidsmigranten (vooral expats) krijgt vorstelijke belastingvoordelen en betaalt veel minder belastingen dan Nederlandse collega's. Verder worden veel migranten uit Midden-en Oost-Europa rondweg uitgebuit. De regeringspartijen hadden overeenstemming over een pakket maatregelen om arbeidsmigratie te reguleren en te mitigeren. [Deze motie](#) vraagt om dat pakket ten minste uit te werken en snel voor te leggen aan de Kamer. Dat pakket moet dan ook leiden tot een forse beperking. De oplossing voor arbeidstekorten is niet om zoveel mogelijk mensen uit het buitenland te halen.

Asielmigratie

Er moet een verschil komen tussen persoonlijk vervolgd die een permanente status wordt toegekend en zij die als groep op de vlucht zijn voor grootschalig geweld, met een tijdelijke status en beperktere rechten. Verder moet het asielsysteem robuuster zijn: het systeem moet niet afgebouwd worden als er weinig asielzoekers zijn; er moet reservecapaciteit zijn bij opvangcentra.

Op 9 juni 2023 gaf Pieter een lezing waarin hij zijn standpunt met betrekking tot het beheersen van verschillende stromen van migratie verder toelicht in het tweede deel van die lezing: [Lezing Koepeltheater Leeuwarden](#).

Voorstellen

- Het is noodzakelijk om fundamentele vragen te stellen over welke migratie Nederland kan dragen, wat wenselijk en dragelijk is en hoe we met migranten omgaan. Dit gaat dan onder andere om asielmigratie, studiemigratie en arbeidsmigratie.
- Bij kansarme asielaanvragen moet aan het begin van de procedure de waarschijnlijke optie van terugkeer een nadrukkelijke plek krijgen.
- Als het gaat om arbeidsmigratie moeten we af van malafide uitzendbureaus, slechte en soms schrijnende huisvestingssituaties.
- Beperk de instroom van arbeidsmigranten (zoals expats) door minder royale belastingvoordelen en studiemigratie, door toegang tot de Nederlandse basisbeurs voor buitenlandse studenten te bemoeilijken en stapelen van buitenlandse en Nederlandse financiering tegen te gaan. Er moet een wachttijd gelden voor de basisbeurs.
- Verengelsing van het onderwijs in combinatie met kwalitatief goed onderwijs en herinvoering van de basisbeurs zorgt ervoor dat er een grote instroom van buitenlandse studenten ons land in komt. De wet dat Nederlands de onderwijstaal is, moet gewoon gehandhaafd worden.
- We moeten toe naar een tweestatusstelsel bij de opvang van asielzoekers (zoals landen als Duitsland en Oostenrijk hanteren).

6. Zorg, corona en jeugdzorg

Corona

De coronacrisis heeft ongekend diep ingegrepen in ons leven, er zijn tienduizenden mensen overleden en het heeft ons zorgsysteem en onze zorgprofessionals flink op de proef gesteld. Bijna twee jaar lang zijn onze grondrechten fors ingeperkt. Bijna alle andere landen, zoals Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en België, hebben inmiddels parlementaire enquêtes gehouden naar hoe de coronacrisis is aangepakt.

Voorlopig lijkt er helaas geen parlementaire enquête naar het coronabeleid te komen in Nederland. Langer wachten op het instellen van een enquête betekent ook dat informatie verloren gaat en bestuurders en betrokkenen niet hun eigen verhaal kunnen doen. Pieter heeft samen met een aantal collega's een [onderzoeksvoorstel](#) gedaan waar een parlementaire enquêtecommissie mee aan de slag kan. Het is van belang dat een commissie zo snel mogelijk hiermee kan beginnen om beter zicht te krijgen op wat er precies is gebeurd gedurende de coronacrisis en lessen te trekken voor de toekomst.

Lessen trekken en recht doen aan de professionals die zich keihard hebben ingezet tijdens de crisis doen we momenteel nog onvoldoende.

Tienduizenden mensen hebben Long COVID. Sommigen ervaren zeer ernstige beperkingen. De Nederlandse regering weigert al twee jaar een goede registratie en grondig biomedisch onderzoek naar de oorzaken. Pieter stelde voor dit goed te registreren en geld uit te trekken voor onderzoek ([motie Omtzigt c.s.](#)). Om te kunnen registreren is een eenduidige en operationele definitie van belang, waar Pieter zich samen met collega's voor inzette (zie [motie Omtzigt c.s.](#)).

Verder is er sinds het begin van de coronacrisis sprake van oversterfte. Ook in 2022 was er nog steeds sprake van een oversterfte van 14.500 mensen. Naar de oorzaken daarvan moet grondig onderzoek plaatsvinden, zoals ook in een [motie Omtzigt](#) werd verzocht. Over de jaren 2020 en 2021 vindt dat onderzoek nu plaats.

Sociaaleconomische gezondheidsverschillen

Nederland heeft een enorme gezondheidskloof: mensen met een lage opleiding (basisschool) ervaren gemiddeld 18 jaar minder goede gezondheid dan mensen met een HBO of universitaire opleiding. Het verschil in levensverwachting is ook zeer fors: 7 jaar.

De bestaansonzekerheid raakt vooral, maar niet alleen, mensen met een lagere sociaaleconomische status. Hier zien we dus de desastreuze effecten heel helder terug en het belang van het echt werken aan bestaanszekerheid.

Verder zal er veel meer focus moeten komen op preventie in het hele zorgstelsel. De focus ligt nu vooral op medische handelingen, maar niet op het gezond blijven. Een preventie-akkoord is vooral zinnig wanneer het een maatschappelijk akkoord is met een maatschappelijke discussie.

Jeugdzorg en kindbescherming

De Jeugdzorg in Nederland bevindt zich in een crisis. Er zijn talloze wachtlijsten en er is onvoldoende hulpaanbod. Personeelstekort is een groot probleem. Kinderen die relatief lichte jeugdzorg nodig hebben worden snel doorverwezen, maar kinderen met zware, specialistische hulpvragen die complexe zorg nodig hebben staan jarenlang op een wachtlijst. Het verdienmodel in de Jeugdzorg moet anders en het Rijk zal hierbij meer regie naar zich toe moeten trekken.

In het kader van rechtsbescherming, als het gaat om uithuisplaatsingen heeft Pieter in een [initiatiefnota](#), samen met collega's, de problemen met betrekking tot kindbescherming aangekaart. De voorstellen zijn voornamelijk gericht op de samenloop van het kinderopvangtoeslagschandaal en uithuisplaatsingen, maar gelden breder voor de kindbescherming in Nederland. Gezinnen van kinderen die wegens een onveilige thuissituatie onder toezicht worden gesteld krijgen onvoldoende juridische steun en hulp. De adviezen van kindbescherming zijn ook niet altijd op orde, terwijl de kinderrechter op basis van deze adviezen een besluit neemt. Dit kan leiden tot grote willekeur van overwegingen, beslissingen en interventies.

Voorstellen

- Om lessen te trekken uit de coronacrisis is het van belang dat er een parlementaire enquête corona komt, zoals ook de wens van de Kamer is.
- De maatschappelijke impact van Long COVID is enorm. Er moeten meer middelen beschikbaar worden gesteld voor biomedisch onderzoek naar Long COVID.
- Er moet grondig onderzoek komen naar oversterfte, ook over 2022.
- De sociaaleconomische gezondheidsverschillen moeten kleiner worden. Goede bestaanszekerheid draagt hieraan bij.
- De rechtsbescherming van ouders en kinderen bij onder andere uithuisplaatsingen moet fors verbeterd worden.

Nawoord van Pieter Omtzigt

Dit is pas het begin en deze voorstellen zijn een solide basis voor verandering voor ons land, vooral bij bestaanszekerheid en goed bestuur.

Een aantal belangrijke thema's zoals onderwijs, volkshuisvesting, klimaat en grote delen van de zorg zijn niet aan bod gekomen. Dat is geen gebrek aan interesse, maar alleen in de Kamer kon ik me niet met elk thema diepgaand bezighouden.

Ook de pensioenwet is niet aan bod gekomen: de nieuwe wet is helaas aangenomen, waardoor het tijd is om nieuwe plannen te maken die rekening houden met de nieuwe realiteit.

Die uitdaging ga ik graag samen met jou aan. Het is mijn vaste overtuiging dat ieder een taak heeft voor onze eigen samenleving: in je eigen familie, op het werk, in een vereniging en in de politiek. Die politiek is niet enkel wat er in Den Haag gebeurt, maar het is ook hoe wij samen ons land vormgeven, met nieuwe initiatieven voor volkshuisvesting, voor zorg en andere noden in de samenleving.

De komende tijd pak ik dat graag samen met je op. En ik hoop dat ik dit na twee jaar, niet langer als eenling in Den Haag zal doen.

De verandering begint nu pas echt!

Bijlagen

Bijlage 1: De belangrijkste inhoudelijke lezingen van Pieter Omtzigt de afgelopen drie jaar:

1. [Cleveringa Lezing Rotterdam](#) (november, 2020)

In deze lezing worden kritische kanttekeningen geplaatst bij het handelen van Europese instituties. Er moet een fundamenteel debat gevoerd worden over de toekomst van Europa. We dreigen namelijk fundamentele waarden uit het oog te verliezen, zoals het terugbrengen van wederkerigheid en samenwerking en het bevorderen van participatie van burgers door middel van een toegankelijk democratisch debat. Verder dient er meer transparantie en openheid te zijn over bijvoorbeeld de totstandkoming van Europese wetgeving.

2. [Modellen regeren Den Haag, Stichting Sociale Christendemocratie](#) (februari, 2021)

Er is sprake van dominantie van het modellendenken binnen het politieke debat in Den Haag. Of het nu gaat om fiscale maatregelen, de stikstofuitstoot of het klimaatbeleid; de overheid lost het op met modellen. Dit leidt tot onuitlegbare beleidskeuzes, waardoor we bijvoorbeeld miljarden subsidies uitgeven aan elektrische auto's, zonder dat daar CO2-reductie tegenover staat. We creëren hiermee een zinloos, ingewikkeld en soms onrechtvaardig belastingstelsel. Het is daarom hoog tijd om uit deze modellenwereld te vertrekken, modellen slechts als hulpmiddel te gebruiken en de focus te verleggen naar de praktijk.

3. [Lezing De Balie](#) (september, 2021)

In deze lezing wordt een analyse gegeven over het ontstaan van het toeslagenschandaal en de houding, inclusief het handelen van onze bestuurders en parlement hierbij. De prioriteit in Den Haag ligt te veel bij beeldvorming en de aanpak van structurele problemen lijdt eronder. Waar de rijksoverheid wel een rol zou moeten spelen ontbreekt dan weer regie. Als parlement en regering moeten we de grondwettelijke plicht om voor bestaanszekerheid en woningen te zorgen serieuzer nemen. Structurele oplossingen zijn noodzakelijk en dat begint bij het definiëren van bestaanszekerheid en rechtvaardigheid weer centraal stellen bij het belastingstelsel. Gaten in de sociale zekerheid moeten gedicht worden en de arbeidsmarkt hervormen om de flexibele schil in Nederland weer terug te brengen naar het Europese gemiddelde. Er zijn noodzakelijke veranderingen nodig om tegenmacht te herstellen, zoals een nieuw kiesstelsel, betere informatiehuishouding, onafhankelijk toezicht en constitutionele toetsing.

4. [Lezing Vrancken Corte Vertoonighe](#) (maart, 2022)

We gaan slordig om met onze soevereiniteit, waardoor de macht en besluitvorming niet transparant is, niet meer in het belang van de burgers wordt uitgeoefend en waarbij niemand meer verantwoordelijk lijkt. We moeten ervoor zorgen dat transparante besluitvorming weer in het belang van burgers is en waarover verantwoording wordt afgelegd. We moeten ons daarom niet meer binden aan (internationale) afspraken die geen meerwaarde hebben. Wel is het van belang om samen te werken met gelijkgezinde landen binnen de Eurozone en een governancestructuur die in de praktijk functioneert is essentieel. Verder moet er een mogelijkheid zijn om uit een internationale samenwerking te stappen wanneer deze niet (meer) functioneert.

5. [PBL Lezing Misbruik van Modellen](#) (november, 2022)

Wie het model beheerst, beheerst het beleid. Het model bepaalt voor een groot deel de kaders waarbinnen het politieke debat gevoerd wordt, want op basis van bijvoorbeeld cijfers van het PBL (die gebaseerd zijn op modellen) komt de evaluatie van het kabinetsbeleid tot stand, vormen politieke partijen hun mening en schrijven journalisten krantenkoppen. Verkeerd gebruik van modellen leidt tot onrechtvaardige uitkomsten, onuitlegbare beleidskeuzes en tot wantrouwen tegen instituties en tegen de wetenschap in het algemeen. Als we niet open en duidelijk over de beperkingen van modeluitkomsten communiceren en mensen deze beperkingen uit eigen beweging ontdekken, voelen zij zich terecht misleid. Het is van belang dat bij gebruik van modellen gebruikte definities worden aangepast, zoals de definitie van maatschappelijke kosten.

6. [Hub Cobbens Rede](#) (maart, 2023)

Na de mijnsluitingen in Limburg is het Nederland economisch gezien voor de wind gegaan en is het inkomen per hoofd van de bevolking volgens het CBS meer dan verdubbeld. De verwachting is dat er geen energiearmoede is, maar steeds meer huishoudens kunnen hun rekeningen niet meer betalen. Een groep mensen in Nederland kan niet meer op een normale manier rondkomen. We kunnen zelfs stellen dat we te maken hebben met een crisis in de bestaanszekerheid. Helaas zien we een kloof tussen beleidsmakers en mensen die het beleid ondergaan. Het klimaatbeleid is voor een groot deel het product van processen die bewust buiten de politiek gelegd zijn met klimaatknoorden en Green Deals tussen overheid en bedrijfssectoren. Mensen die energiearmoede ervaren zaten niet aan tafel, waardoor de discussie is losgekoppeld van bestaanszekerheid. Gevolg hiervan is dat subsidies voornamelijk naar de rijken gaan en ongelijkheid toeneemt. We moeten onze kerntaken als overheid daarom weer centraal stellen.

7. [Thorbeckelezing Zwolle](#) (april, 2023)

Het huidige slechte functioneren van het huidige politieke bestel in strijd met de Grondwet staat centraal in de Thorbeckelezing. Veel van deze problemen waar we in onze staatsinrichting tegenaan lopen, waren in de 19^e eeuw al voorzien door Thorbecke. Elementaire spelregels worden geschonden, maar mechanismen om ervoor te zorgen dat iedereen zich aan de spelregels houdt zijn er onvoldoende. Het gevolg hiervan is dat de regering belangrijke besluiten buiten het parlement om kan nemen en er beperkte democratische controle is op de totstandkoming van invloedrijke EU-regelgeving. Dit levert slecht doordachte wetten op die in de praktijk onuitvoerbaar zijn. Wetten moeten aan de Grondwet getoetst worden en het zwaartepunt van besluitvorming moet weer in het parlement en bij de regering liggen. De huidige bestuurscultuur is voornamelijk op efficiëntie gericht, maar Nederland is geen BV, maar een gemeenschap met gezamenlijke waarden. Dit vraagt actief burgerschap om Den Haag bij de les te houden en wakker te schudden.

8. [Lezing Koepeltheater Leeuwarden](#) (juni, 2021)

In de recente lezing in juni komen plannen voor de toekomst van Nederland aan bod, bijvoorbeeld op gebied van migratie. Er is specifiek aandacht voor twee andere hoofdstromen naast asielmigratie, namelijk: studiemigratie en arbeidsmigratie. Verder wordt een analyse gedeeld over hoe mensen in de knel konden komen door het toeslagenschandaal of de gaswinning in Groningen, wat de fundamentele oorzaken hiervan zijn en worden er een aantal concrete oplossingen geboden.

Bijlage 2: Overzicht met initiatiefnota's van de afgelopen twee jaar

Overzicht initiatiefnota's Groep Omtzigt:

1. [Initiatiefnota klokkenluiders](#) (april, 2022)

Klokkenluiders zijn van immens belang voor de Nederlandse rechtsstaat. Door hen komen grootschalige fraude, mensenrechtenschendingen, corruptie en meer grote misstanden van bijvoorbeeld hun werkgevers aan het licht. Deze misstanden kunnen door hun meldingen snel worden aangepakt. Deze nobele taak van klokkenluiders staat in schril contrast met de manier waarop zij vaak worden behandeld. Vaak krijgen zij te maken met ernstige represailles vanwege hun melding, zoals ontslag, schorsing, bedreigingen en pesterijen. Daarom is het van groot belang dat klokkenluiders bescherming krijgen tegen deze represailles en dat snel en effectief opvolging wordt gegeven aan hun meldingen. Op dit moment ligt in de Kamer de implementatie van de EU-richtlijn klokkenluiders voor. Deze nota doet vijftien voorstellen om de bescherming van klokkenluiders in deze wetgeving beter te borgen.

2. [Initiatiefnota integriteit bewindspersonen en topambtenaren](#) (mei, 2022) (samen met Volt)

Door verscheidene incidenten is de roep om een nieuwe bestuurscultuur het afgelopen jaar steeds luider geworden. Om het vertrouwen in de rechtsstaat en de democratie te waarborgen moet de integriteit van bewindspersonen en topambtenaren boven elke twijfel verheven zijn. Dit is in het belang van de samenleving, de Kamer en de bewindspersonen zelf. De Nederlandse aanpak van het waarborgen en het versterken van de politiek-bestuurlijke integriteit laat tot op heden ondanks alle signalen stevig te wensen over. De Nederlandse bestuurscultuur is ondoorzichtig en in zichzelf gekeerd en daarmee kwetsbaar voor (verborgen) corruptie, belangenverstrengeling en integriteitsproblemen. Deze problematiek hangt niet alleen samen met een gebrek aan duidelijke regelgeving maar dringt door tot het niveau van de (politieke) cultuur zelf, waarin funderende waarden als nuance, mildheid, openheid en begrip grotendeels naar de marge lijken te zijn verdwenen. In deze initiatiefnota staan concrete voorstellen om de waarborgen voor politiek-bestuurlijke integriteit van bewindspersonen en topambtenaren te verbeteren. Deze voorstellen zijn geschreven aan de hand van de [aanbevelingen](#) van GRECO, die Nederland tot nu toe niet heeft opgevolgd.

3. [Initiatiefnota uithuisplaatsingen gedupeerden kinderopvangtoeslagschandaal](#)

(mei, 2022) (samen met PvdA, Denk, Bij1 en BBB)

In deze nota wordt de samenloop van het kinderopvangtoeslagschandaal en de uithuisplaatsingen beschreven. De ouders en kinderen die gedupeerd zijn door het schandaal zijn een systeem ingerold dat op dit moment disfunctioneert. Er is lange tijd sprake geweest van een blinde vlek, waardoor de

problemen voor gedupeerden verergeren en gezinnen onrecht is aangedaan. Al in 2019 waren er eerste publieke signalen, maar tot op de dag van vandaag is er nog steeds niet bekend wat er met deze kinderen is gebeurd en zijn concrete acties tot herstel uitgebleven. Het aantal uithuisplaatsingen als gevolg van de ellende die veroorzaakt is door het kinderopvangtoeslagschandaal blijft zelfs stijgen. Van voorstellen en acties die het Kabinet heeft gedaan om tot oplossingen te komen is tot nu toe niks terecht gekomen. Gedupeerden, verschillende organisaties en experts luiden de noodklok. Daarom komen wij met aanbevelingen om gedupeerde ouders te beschermen en over te gaan tot gerichte acties om eindelijk over te gaan tot herstel.

4. [Initiatiefnota onafhankelijk toezicht door rijksinspecties](#) (juni, 2022)

Rijksinspecties zijn van groot belang voor de Nederlandse rechtsstaat. Hun onafhankelijke kennis en expertise bevordert de kwaliteit en veiligheid van processen, producten en diensten, met de burger als uiteindelijke begunstigde. Toezicht helpt maatschappelijke sectoren en de overheid om tot verbeteringen te komen en te leren van gemaakte fouten. Vanuit hun onafhankelijkheid dragen rijksinspecties bij aan het vertrouwen in de overheid en het democratisch gehalte van de rechtsstaat. Recente misstanden, zoals de gaswinning in Groningen, laten zien dat de onafhankelijkheid van toezicht niet vanzelfsprekend is. De initiatiefnota beschrijft een aantal voorbeelden van tekortschietend en falend toezicht die samenhangen met een gebrek aan onafhankelijkheid. Er worden concrete voorstellen gedaan om de onafhankelijkheid van toezicht door rijksinspecties te versterken en dienen als input voor een Wet op de rijksinspecties. Deze voorstellen betreffen onder andere het beperken van bevoegdheden van bewindspersonen ten aanzien van rijksinspecties, versterken van de onafhankelijkheid van de leiding, budgetrecht, voorkomen van oneigenlijke beïnvloeding, verstevigen van de politiek-maatschappelijke informatiefunctie en het verminderen van conflicterende belangen van ministeries en rijksinspecties.

5. [Initiatiefnota constitutionele toetsing](#) (april, 2023)

Nederland is het enige Europese land dat geen enkele vorm van rechterlijke toetsing van wetten aan de Grondwet kent. Mondiaal gezien staat Nederland in een rijtje met Irak, Cuba, Noord-Korea en Saoedi-Arabië. Door het toetsingsverbod van artikel 120 van de Grondwet schiet de rechtsbescherming van burgers tekort. Er wordt immers slechts getoetst of wetten in overeenstemming zijn met de minimumwaarborgen uit verdragen, zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Hierdoor is de Grondwet steeds verder op de achtergrond geraakt en hebben verdragen een centrale positie in zowel het wetgevingsproces als de rechtsgang gekregen. Nederland kan niet langer achterblijven en dient constitutionele toetsing mogelijk te maken. Deze nota bevat tien voorstellen om de vormgeving van constitutionele toetsing en samenhangende onderwerpen te verbeteren. Deze voorstellen versterken de normativiteit van de Grondwet en verbeteren de rechtsbescherming van individuele burgers, wat bijdraagt aan een beter functionerende rechtsstaat.

Bijlage 3: Raad van Europa

Hieronder een deelloverzicht van rapporten in de Raad van Europa, geschreven door Pieter:
[\(volledig overzicht van alle rapporten\)](#)

1. [Report on the protection of ‘whistle-blowers’](#) (september, 2009)

In de Raad van Europa schreef Pieter twee rapporten over hoe klokkenluiders beter beschermd kunnen worden. In dit eerste rapport wordt het belang benadrukt van het versterken van de verantwoordingsplicht om te strijden tegen corruptie en wantoestanden in de publieke en de private sector. Er worden verschillende aanbevelingen gedaan om wetgeving inzake de bescherming van klokkenluiders, in de verschillende lidstaten, te herzien en minimumeisen te stellen.

2. [Report on the Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters](#)

(februari, 2010)

Naar aanleiding van de financiële en economische crisis is er meer transparantie en samenwerking op belastinggebied nodig en er werd een protocol ingesteld met als doel het bestaande verdrag in overeenstemming te brengen met internationale normen voor transparantie- en informatie-uitwisseling in belastingzaken. In dit rapport wordt onder meer specifiek aandacht besteedt aan de noodzaak van bescherming van persoonsgegevens en administratieve bijstand in strafrechtelijke belastingzaken. Dit rapport leidde tot een nieuw multilateraal belastingverdrag dat gegevensuitwisseling tussen landen verbeterde.

3. [Children without parental care](#) (juli, 2010)

Dit rapport doet aanbevelingen in het geval dat scheiding van kinderen van hun oorspronkelijke gezin niet kan worden voorkomen en er altijd in het belang van het kind moet worden gehandeld. Idealiter in een omgeving die zo dicht mogelijk bij de gezinsomgeving ligt.

4. [Over-indebtedness of states](#) (maart, 2011)

De overheidsschuld van de Europese staten is de afgelopen jaren dramatisch gestegen en groeit nog steeds, met het risico onhoudbaar te worden en de fundamenten van de Europese economische structuren worden bedreigd. Het rapport benadrukt dan ook de noodzaak om het systeem van

economisch en politiek bestuur te herstellen. Een meer gecoördineerde actie is nodig en de staten moeten hun rol als belangrijkste regelgevers en bewakers van de rechtsstaat beter uitoefenen. Daarnaast worden regeringen van de lidstaten opgeroepen om tot stabilisatie en vermindering van de overheidsschuld te komen, waarbij de effecten van bezuinigingsmaatregelen eerlijk over de bevolking worden verdeeld.

5. [Mass Surveillance](#) (maart, 2015)

Dit rapport is er gekomen naar aanleiding van grote zorgen over spionageactiviteiten die Edward Snowden sinds juni 2013 aan het licht heeft gebracht. Dit bedreigt het vrije en open karakter van onze samenleving en deze praktijken drijven te ontsnappen aan democratische controle en verantwoording. Bovendien brengen de onthulde surveillancepraktijken fundamentele mensenrechten in gevaar.

6. [Report on improving the protection of whistle-blowers](#) (mei, 2015)

In dit tweede rapport over bescherming van klokkenluiders wordt gesteld dat maatregelen ter bescherming van toepassing moeten zijn op alle personen die wandaden aan de kaak stellen. Daarnaast moet het mogelijk zijn dat klokkenluiders toegestaan worden asiel te krijgen in een lidstaat van de Raad van Europa, wanneer zij in hun eigen land vervolgd worden.

7. [Prosecuting and punishing the crimes against humanity or even possible genocide committed by Daesh](#) (september, 2017)

Dit is het eerste rapport met betrekking tot vervolging van ISIS-leden die genocide hebben gepleegd tegen de Jezidi's, christenen en niet-soennitische moslimminderheden. De primaire verantwoordelijkheid voor de vervolging van misdaden onder internationaal recht ligt bij de nationale autoriteiten van lidstaten. Lidstaten moeten de gepleegde genocide dan ook erkennen en bestraffen volgens het internationaal recht.

8. [Report on the assassination of Daphne Caruana Galizia and the rule of law in Malta](#) (juni, 2019)

Dit rapport gaat over de moord op Daphne Caruana Galizia, een onderzoeksjournalist van Malta, die in 2017 werd vermoord. In het rapport worden een reeks fundamentele tekortkomingen in het Maltese systeem van macht en tegenmacht geconstateerd, waardoor de afgelopen jaren grote schandalen zijn ontstaan en de rechtsstaat ernstig hebben ondermijnd.

9. [The functioning of democratic institutions in Poland](#) (januari, 2020)

Pieter is samen met Azadeh Rojhan Gustafsson co-rapporteur op de rechtsstaat in Polen. Naar aanleiding van dit rapport werd Polen het eerste EU-land ooit dat onder de monitoring procedure gebracht werd, de zwaarste vorm van toezicht vanwege problemen met de rechtsstaat. Op hun verzoek bracht de Venetië commissie in juli 2023 [dit rapport](#) uit over de oprichting van een staatscommissie om banden met Rusland te onderzoeken.

10. [Introductory memorandum Pegasus](#) (maart, 2022)

Dit is het begin van een rapport over afluisterpraktijken met Pegasus, waarmee je via je eigen smartphone afgeluisterd wordt. Het wordt door een behoorlijk aantal Europese regering gebruikt, ook tegen politieke tegenstanders. Het eindrapport verschijnt in september/oktober 2023

11. [Report on the return of Daesh fighters](#) (juli, 2022)

Het rapport stelt dat IS-strijders, vanwege de ernstige misdaden, hun recht op gezinsleven hebben verspeeld en een bedreiging vormen voor de samenleving. Vervolging voor een internationaal tribunaal zou gepast zijn en lidstaten moeten prioriteit geven aan de oprichting hiervan. In afwachting van de oprichting van een dergelijk tribunaal ligt vervolging van buitenlandse strijders in hun staat van nationaliteit het meest voor de hand.